Reg. No. 757

అభినవసరస్వతి

యను నొక మాసపత్రిక.

నాగరఖండ స్వర్ణకారవ్యవహారాది బహుగ్రంథకర్తయగు

జానపాటి పట్టాభిరామశాస్త్రిచే

ప్రచురింపఁబడుచున్నది.

జానపాడు.

సంపుటము 20 — 1928 సం॥ జూన్ నెల. — సంచిక 3

విషయములు.

చందానిర్ణయము సంవత్సరమునకు

ప్రధానపోషకులకు	రు 25 0 0	సహాయులకు	రు 5 0 0
పోషకులకు	రు 10 0 0	చందాదారులకు	3 0 0

Printed at the Chandrika Press, Guntur,
and published at Janapadu by the Editor, Astavadhani
Janapati Pattabhirama Sastry,
author of Nagarakhandam, Swarnakaravyavaharam
etc., etc.

ప్రధానపోషకులు.

౧ శ్రీ శ్రీ జగద్గురు విరూపాక్ష స్వాములవారు, నారాయణపేట.
౨ శ్రీ శ్రీ జగద్గురు పుష్పగిరి స్వాములవారు, జమ్మికుంట
౩ రాకరాజు పరాంకుశరావుదేశాయిగారు. యాడవరం.
౪ రామసింగుగారు - నెల్లుట్లసాపురసంస్థానముల మేనేజరు - నెల్లుట్ల.
౫ శ్రీమద్వెంకట శేషారెడ్డి రామచంద్రారెడ్డి దేశముఖుగార్లు, అల్లాదుర్గసంస్థానము

పోషకులు.

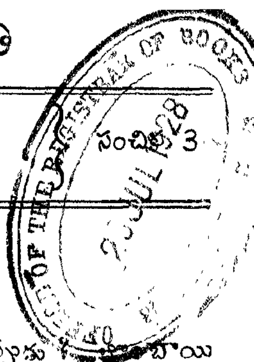
౧ రాజా వెంకటాద్ర్యప్పారావు, బహదరుగారు, జమీందారుగారు-నూజవీడు.
౨ గూడూరి వీరసాంబశివరావు సర్దేశపాండ్యాగారు, మానుకొండూరు
౩ జాగర్లమూడి కుప్పుస్వామినాయఁడుగారు, కారంచేడు
౪ నెల్లుట్ల నరసింహారావుగారు, జనగాం
౫ లింగాల వెంకటరెడ్డి దేశముఖుగారు, కుందవరము
౬ రంగాచార్యులుగారు, ముక్త్యారు, దేశముఖు, మసీదుపల్లె.
౭ చారబుడ్డి రత్నారెడ్డిపటేలుగారు, న్యాలపోగుల
౮ రామయాంబికా పుస్తకభాండాగారము, లక్ష్మీనర్సాపురము.
౯ తంగెడ నరసింహారావుగారు, కరణం, మోర్జంపాడు.
౧౦ టి. లక్ష్మణసింగుగారు, జనగాం
౧౧ రాజా మంత్రిప్రగడ వెంకటహనుమంతరావు, రాఘవరావుగార్లు, లింగగిరి.
౧౨ టేకులపల్లి కృష్ణారెడ్డిగారు, కేశవాపురము.
౧౩ పిశుపాటి వెంకటరాయశర్మగారు, కరవది
౧౪ శ్రీ శ్రీ జగద్గురు అభినవ విరూపాక్ష పీఠాధిపతులు, విశాఖపట్టణంజిల్లా
౧౫ శ్యామాపంతుల వెంకటేశ్వరరావుగారు, తహశీల్దారు, పాకాల.
౧౬ కొత్వాలి వెంకటేశ్వరరావుగారు, సంగెం
౧౭ లింగాల రంగారెడ్డి దేశముఖుగారు, గణపురం,

సహాయులు

౧ కాకుమాను హనుమయ్యగారు, నర్సారావుపేట
౨ మెదక్ కిషన్‌రావు దేశముఖుగారు, నల్లపల్లి
౩ బీరకాయల హనుమంతరావు దేశపాండ్యాగారు, రాయగిరి
౪ లక్ష్మీనరసింహస్వామివారు, యాదగిరి
౫ వాదపరాజు వెంకటలక్ష్మీనరసింహారావు దేశముఖుగారు, తిమ్మవరం.
౬ వెలమకన్ని శోభనాద్రిరావుగారు - శోభనాద్రిగూడెం.
౭ నెల్లుట్ల కేశవరావు దేశముఖుగారు, సాపురం.
౮ వావిళ్ల వెంకటేశ్వరశాస్త్రిగారు, చెన్నపట్టణము.
౯ పెద్దిభట్ల వీరయ్యగారు, ప్లీడరు బెజవాడ
౧౦ తిప్పరాజు కామేశ్వరరావుగారు, కరణం, దుగ్గిరాల

అభినవసరస్వతి

సంపుటము ౨౦ { జానపాడు
విభవ సం॥ జ్యేష్ఠమాసము } సంచిక 3

నాటకములు

——):o:(——

నాటకములు మనదేశమునం దారంభ మెప్పుడు? బొంబాయి రాజధానిలో ధార్వాడ యను నొక పట్టన మున్నది. ఆ పట్టనముపేర నచ్చట బయలుదేఱిన మహారాష్ట్రనాటకసమాజ మొకటి 1880 సంవత్సరప్రాంతమున మనదేశమునకు వచ్చి నాటకశాలలను నిర్మించి రంగస్థలము లేర్పఱిచి సంస్కృతనాటకములలోఁ జెప్పఁబడినమాదిరి నాటకముఁ బ్రారంభించిరి. వా రాడిన యాటలమాదిరివి మనదేశమున లేకపోవుటచే నట్టినాటకముల నాడవలె నను కుతూహలము మనదేశస్థులకుఁ గలిగినది. ఈ బుద్ధి మొదట గుంటూరువాస్తవ్యులకుఁ గలిగినట్లును ధార్వాడసమాజమువారు తమదేశమునకు మరలినవెంటనే వారు వేసిననాటకశాలలోనే వీరుబయలుదేఱి నాటకములు వేసినట్లును బ్ర॥ వడ్డాది సుబ్బారాయఁడుగారు మున్నగు పెద్దలు చెప్పుచున్నారు. వారు కూడఁ దొలుదొల్త మనమండలమున నాటకసమాజము లేర్పఱచుటలోఁ గృషిచేసినవార లగుటచేతను వారు తెలుఁగుభాషకుఁ గొన్ని నాటకములు వ్రాసియిచ్చుటచేతను వారివాక్యము మన కాదరణీయము. అప్పటికి నాటకము లేమియు రచన కాలేదు. కనుక నాటకములు రచియింపఁబడినవెనుక సమాజము లేర్పడినట్లు చెప్పనొప్పదు. సమాజము లేర్పడి నాటకములు వ్రాయించికొని రనుట స్పష్టము. ఆ గుంటూరిసమాజమువారు బయలుదేఱినవెనుక ప్రతిపట్టనమునకును నొక్కొటి చొప్పున నిప్పటికిఁ జాలపట్టనములలోను, పల్లెలలోనుగూడ నాటకసమాజములు చాల బయలుదేఱినవి. ఈనాటకసమాజములకు మొద

ట స్థిరమైన నాటకమందిరములు లేవు గాని కాలక్రమమున నవియును బయలుదేఱినవి.

నాటకవాఙ్మయమున మన కిప్పుడు గనఁబడుచున్న ప్రథమగ్రంథ మేదియని చూచినచో వల్లభామాత్యుని క్రీడాభిరామ మని చెప్పవలసి యున్నది. ఈక్రీడాభిరామ మొకవీథినాటకము. వీథి యనునది సంస్కృతమునందలి దశరూపకములలో నొక్కటి. ఈ వల్లభామాత్యుఁడును శ్రీనాథుఁడును సమకాలికులు; పదునైదవశతాబ్దప్రారంభమున నున్నవారు. ఈ క్రీడాభిరామనాటకమునందలి పద్యములే కొన్ని శ్రీనాథుని వీథినాటకమునం దున్నవి. ఆ కారణముచేత నీ వీథి శ్రీనాథుని వీథినాటకమే యనియును నిప్పుడు శ్రీనాథునివీథినాటక మను గ్రంథ మాతని పేరఁగల్పిత మనియు నీగ్రంథమును బ్రకటించిన మానవల్లి-రామకృష్ణయ్య(M. A.)గారి యభిప్రాయమై యున్నది. ఈరెండును రెండుగ్రంథములా యొకటే గ్రంథమా యను విషయమును నిర్ధారణ చేయుట కం దున్న పద్యము లిందుం డొక్కటియే యాధారముగాని మఱియొక్క యాధార మేమియుఁ గనుపట్టదు. ఏది యెట్లున్నను బహునేనవశతాబ్ద ప్రారంభమునకుఁ బూర్వ మిట్టినాటకము లున్నట్లు చెప్పుట కాధారము లేమియు లేవు. ఈ క్రీడాభిరామములో వేశ్యవాటికయందుఁ బల్నాటి వీరునిచరిత్ర ద్విపద ప్రబంధముగా నాడఁబడినట్లు చెప్పియున్నాఁడు. అది పాడి దాని కనురూపముగ నాడి యొకవేశ్య తనచుట్టుపట్టుల నున్న వారి నందఱి నానందపెట్టె నని యీ క్రిందిపద్యమువలనఁ దెలియఁదగి యున్నది.

మ॥ " ద్రుతతాళంబున వీరగుంభితకథుంధుంధుంకిటాత్కారసం
గతి వాయించుచు నాంతరాళిక యతిగ్రామాభిరామంబుగా
యతిగూడం ద్విపదప్రబంధమున వీరానీకముం బాడె నా
కృతప్రత్యేకముగాఁ గుమారకులు ఛీట్కారంబునం దూలఁగన్॥"

కాని మఱియితర నాటకము లేమియు నున్నట్టు లాతఁడు చెప్ప లేదు. ఈ క్రీడాభిరామ మైనను స్వకపోలకల్పిత మైనట్టు వ్రాయఁడు. రావిపాటి త్రిపురాంతకుఁడు వ్రాసిన "ప్రేమాభిరామము" ననుస రించి వ్రాసినట్లు గ్రంథాదిని సూత్రధార సంభాషణను వ్రాసినాఁడు. ఈ రావిపాటి త్రిపురాంతకుఁడే రావిపాటి తిప్పరాజు. ఈ ప్రేమాభి రామమునకుఁ గ్రీడాభిరామము తెనుఁగైన ట్లూహించుటకు గ్రంథము నందుఁ గొన్ని యవకాశము లున్నవిగాని యీగ్రంథమును బ్రకటించిన బ్రహ్మశ్రీ మానవల్లి రామకృష్ణయ్యగారి వ్రాఁతలే మనకుఁ బ్రమా ణము లైనచో రావిపాటి తిప్పరాజు సంస్కృతకవి యైనట్టు కనుపట్టదు. తిప్పరాజు వ్రాసిన మదనవిజయము, త్రిపురాంతకోదాహరణము నను గ్రంథములు తెనుఁగుగ్రంథము లనియు వానిం దాము చూచితి మని యును రామకృష్ణకవిగారు వ్రాసియున్నారు, గ్రంథమున వర్ణించిన యీ క్రింది కవివర్ణనమున నీ తిప్పరాజు తెలుఁగుకవి యైనట్టుమాత్రమే మన మూహించుట కవకాశము కలదు.

"నన్నయభట్ట తిక్కకవినాయకులన్న హుళిక్కి భాస్కరుం
డన్నను జిమ్మపూడి యమరాధిపుఁ డన్నను సత్కవీశ్వరుల్
వెన్నుదుటం గరాంజలులు నింతలుఁ జేయని రావిపాటి తి
ప్పన్నయు నంతవాఁడ తగునా యిటుదోసపుమాట లాడఁగన్."

వీథి సంస్కృతములోని రూపకభేద మగుటచేఁ దెనుఁగున వ్రాయఁబడిన యీ క్రీడాభిరామము సంస్కృతనాటక మార్గవర్తియే యగునుగాని స్వతంత్రగ్రంథము కాదు. ఈ వీథిలో రెండుపాత్రములు మాత్రమే కలవు. దీని తరువాత "రంగకౌముది" యను నొకనాటకము నెలకూచి బాలసరస్వతి యను నాతఁడు వ్రాసినట్లు "కవిసమీహితరంగ కౌముదీ నామనాటకవిధానప్రతిష్ఠాఘనుండ" నని తన యాదవ రాఘవపాండవీయమున వ్రాసికొనినాఁడు.

ఈనాటక మెట్టిదియో తెలిసికొనుటకు గ్రంథ మింతవఱకు నెచ్చటను దొరకలేదు. బాలసరస్వతి పదునాఱవశతాబ్దాంత్యభాగమునను బదునేడవశతాబ్దప్రారంభమునను నున్నవాఁడు. ఈగ్రంథములకు వినాఁగ నాధునికములు గాని నాటకములు మఱియెవ్వియును గానరావు. ఆధునికములలోఁ జాలనాటకములు సంస్కృతనాటకముల ననుసరించియే వచ్చినవి. కొన్ని సంస్కృతమునకు సరియైన తెనుఁగులు; కొన్ని సంస్కృతలక్షణము ననుసరించి వ్రాయఁబడినవి. ఇంగ్లీషునుండి భాషాంతరీకరణములు కొన్ని, వానియనుసరణములు కొన్ని, స్వతంత్రములు కొన్ని. ఇందు మొట్టమొదట వ్రాయఁబడినవి సంస్కృతమునుండి భాషాంతరీకరణములు. అందు మొదలిది ("కావ్యేషు నాటకా రమ్యా నాటకేషు శకుంతలా") నాటకములలో జగత్ప్రఖ్యాతిఁగన్న శాకుంతలము. ఈశాకుంతలమునకై దాఱు భాషాంతరీకరణములున్నవి. ఇందు మొట్టమొదట వ్రాసిన దెద్దియో యోజించిచూడవలయు. మహామహోపాధ్యాయ శ్రీపరవస్తు రంగాచార్యులవారు మొట్టమొదటఁ గొంతమట్టు కీనాటకముం దెనిఁగించి విడిచిరి. అది యపరిసమాప్తము. రాయబహద్దరు కం. వీరేశలింగముపంతులవారు రచియించినది పూర్తియైనవానిలో మొదటిది. అపరిసమాప్తమగు రంగాచార్యులుగారి శాకుంతలమునకుఁ దరువాత వెలువడినది మహామహోపాధ్యాయ కొక్కొండ వేంకటరత్నము పంతులవారి నరకాసురవిజయవ్యాయోగము. ఈరెండును నయినతరువాతఁ దక్కిననాటకములన్నియును బయలుదేఱినవి. ఇప్పటికి సంస్కృతమందలి ప్రసిద్ధమైన నాటకము లన్నియుఁ దెనిఁగింపఁబడినవి. తెనిఁగింపఁబడిన ప్రసిద్ధనాటకములలో సర్వసామాన్యమై జనసామాన్యమున వ్యాప్తమైనది బ్రహ్మశ్రీ వడ్డాది సుబ్బరాయకవికృత వేణీసంహారము.

తెనుఁగున రచింపఁబడిన సంస్కృతములోని ప్రసిద్ధనాటకములు

శాకుంతలము, విక్రమోర్వశీయము, మాళవికాగ్నిమిత్రము, ఉత్తర రామచరిత్ర, మహావీరచరిత్ర, మాలతీమాధవము, మృచ్ఛకటికము, ముద్రారాక్షసము, నాగానందము, రత్నావళి, ప్రియదర్శిక, అనర్ఘ రాఘవము (మురారి,) ప్రసన్నరాఘవము. ఇవి గాక సంస్కృత మునం గల నాటకములలో నేమాత్రము పేరుగల నాటకములైనను దెనుఁగునకు వచ్చినవి. ఇప్పటికి సంస్కృతమునందలి దశరూపకభేదము లలో నేవియో యొకటి రెండువినా తక్కినవన్నియును దెనుఁగైనవి. ఉపరూపకములు గూడఁ గొన్ని తెలుఁగైనవి. దొరకుటయే తడవుగ నింకను దెనుఁగగుచున్నవి. సంస్కృతమునకును దెనుఁగునకును జాల చేరువ యగుటచేతను, దెలుఁగునందు లక్షణగ్రంథము లన్నియును సంస్కృతమునుండియే కైకొనంబడియుండుటచేతను దెలుఁగుభాషలో ముప్పాతికపాలు సంస్కృతసమములే శబ్దములై యుండుట చేతను, నాచార వ్యవహారములు దేశమునకు భిన్నములు గాకుండుటచే మార్పు లేవియును నవసరములు గాకుండుటచేతను, దెలుఁగులయం దభిరుచి గలవారు సంస్కృతమునందుఁ దప్ప విశేషించి మఱియితరభాషల యందుఁ బాండితి లేనివా రగుటచేతను సంస్కృతనాటకములే ముందు తెలుఁగైనవి.

సంస్కృతరూపకములలోఁ బ్రహసన మొక రూపకభేదముగఁ జెప్పఁబడినది. అయ్యది సంగీతసాహిత్యవిరహిత మగుటచే నుత్తమ మైన రూపకముగాఁ జెప్పుటకు వలనుగాక పోయినను జనబాహుళ్యము నకు మిక్కిలిగ ననుకూలించి వారియాదరణకుఁ బాత్రంబగుటచేత నదికూడ నొకరూపకముగాఁ గైకొనంబడినది. మన తెనుఁగున స్వతంత్ర ముగా వ్రాయఁబడిన నాటకరూపకములలోఁ బ్రహసనములే మొట్ట మొదటి వని చెప్పవచ్చును. శ్రీవీరేశలింగముపంతులవారు సంఘము నందలి లోటుపాటులఁ జూపుటకై ప్రస్తుతవిషయములనే కథారూప

ముగమార్చి ప్రహసనమునకుఁ బ్రధానాంగమైన హాస్యరసమును జక్కఁగఁ బోషించి ప్రహసనములఁ బెక్కింటిని రచియించియున్నవారు. పిమ్మటఁ గొందఱు కవులు వారిమార్గముననుసరించి ప్రహసనములు గొన్నింటి రచియించియున్నవారు గాని యవియెవ్వియును వీరేశలింగము పంతులవారి ప్రహసనములవలె స్వారస్యముగలేవు. ఈ ప్రహసనములు పంతులవారు 1880 ప్రాంతముననే వ్రాయ మొదలుపెట్టి మొన్నమొన్న వఱకును వ్రాయుచునేయున్నవారు. వారు రచియించిన గ్రంథములలో వాఙ్మయచరిత్రమున వారికి గ్రంథకర్త యనుపేరు నిలుపుటకాధారభూతములైన వీయొక్క ప్రహసనములే.

స్వతంత్రనాటకములుగూడ నెన్నియో బయలుదేఱినవి. ఈ నాటకముల వ్రాఁత యంతయును నాటకసమాజములు బయలుదేఱిన తరువాత నాసమాజములపోషణకై ప్రారంభమైనది. నాటకసమాజములు బయలుదేఱుటకు ముందు నాటకములు లేకపోవుటయే దాని కుదాహరణము. ముందాటలకుఁ బ్రారంభించినది గుంటూరిసమాజ మని ముందే చెప్పియుంటిమి. దానివెనుకఁ గ్రమక్రమముగ నొక్కొక్కటి చొప్పున బయలుదేఱినవి. వీని కొక్కటికిని నాడుకొనుటకు నాటకములు లేవు. తెనుఁగునకు వచ్చినవి సంస్కృతమునందుండెడినాటకములు. ఈ సంస్కృతనాటకములు మిక్కిలి ప్రౌఢములైనవి. ఆ నాటకములు రసజ్ఞు లగు విద్యావంతులకేగాని తదితరుల కందలి స్వారస్యము తెలియుటకుఁగాని నాటకప్రదర్శనమువల్ల జనసామాన్యమున కానందము గలుగుటకుఁ గాని యవకాశము లేదు. ఈ సంస్కృతనాటకములు వ్రాయఁబడిన నాఁడైనను నయ్యవి పండితులకొఱకేగాని పామరుల కొఱకు వ్రాయఁబడినవి కావని "విల్సన్" అను నాంగ్లేయగ్రంథకర్త చెప్పియున్నాఁడు.

అందుమూలమున జనసామాన్యమున కనుకూలించునట్లును పామరుల హృదయమున కెక్కునట్లును నాటకములు వ్రాయవలసి వచ్చెను. నాటకమునందలి కథ తెలిసినంగదా జనులు నాటకమున కెక్కుడుగ వచ్చుట. అంతః విషయములు జనసామాన్యమునకు సుబోధముగా నుండిన సమాజమునకు లాభము. ఆ కారణముచే పామరజనగ్రాహ్యము లగుకథలను గైకొని యెచ్చటబయలుదేఱిన సమాజము లచ్చటఁ బద్యములల్లఁగలవారి నెల్లఁ బట్టికొని వేధించి స్వతంత్రనాటకములను వ్రాయించికొనిరి. ఇట్లు సమాజమున కొకనాటకకర్త బయలు దేఱి సమాజములోని సామాజికులను బట్టి తననాటకములను వ్రాయుచునుండెడివాఁడు. అప్పటినాటకములయందు సంగీతము విశేషముగ లేదు. మహమ్మదీయదండయాత్రలు విశేషముగ జరుగుటచేతనో యేమో కాని తెనుఁగుదేశమునఁ గొన్నివందలవత్సరములనుండి సంగీతవిద్య బొత్తిగాఁ దగ్గిపోయినది. ఆ దినములలోఁ బద్యములు ధారాళముగఁ జదువఁగలిగిన సామాజికులు దొరకుటయే కష్టము. ఆ కారణముచే నప్పుడు బయలుదేఱిన నాటకములలో వచననాటకములే యెక్కువ. మొదట బయలుదేఱిన సమాజము గుంటూరునాటకసమాజ మగుటచే నా సమాజమునకు మొదటనాటకములు వ్రాసి యిచ్చినకవి మొట్టమొదట స్వతంత్రనాటకములు వ్రాసినకవి యని చెప్పవలయును. గుంటూరు వాస్తవ్యులగు బ్రహ్మశ్రీ కొండుభట్ల సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రులవా రానాటకసమాజమునకు నాటకములు వ్రాసి యిచ్చినవారని బ్రహ్మశ్రీ వడ్డాది సుబ్బారాయకవిగారివలనఁ దెలిసి కొంటిని. కావునఁ దెలుఁగున మొట్టమొదట స్వతంత్రనాటకములు వ్రాసినకవి యీ సుబ్రహ్మణ్యకవి యని చెప్పవచ్చును. ఆయన యిప్పుడు వ్రాసిన నాటకము లేవియు నచ్చునఁగనంబడుటలేదు. ద్రౌపదీవస్త్రాపహరణము మాత్ర మున్నది. అది చాలకాలమైనతరువాత నచ్చుపడినది. అది మొట్టమొదట వ్రాసిననాటకములలోనిదియో మఱియొక్కటియో తెలియదు. నాటకముమాత్రము రసవంతముగా లేదు.

ఇట్లే తరువాత బయలుదేఱిన నాటకసమాజములకును నాట

కములు వ్రాయుకవులు కొందఱేర్పడిరి. కాకినాడసమాజమునకు బ్ర॥ జయంతి భావనారాయణగారు, రాజమహేంద్రవరమునకు బ్ర॥ చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహముగారు, బందరుసమాజమునకు బ్ర॥ దాసు నారాయణరావుగారు, బళ్ళారికి శ్రీ॥ ధర్మవరము రామకృష్ణమాచార్యులవారు, పీఠికాపురమునకు బ్ర॥ పానుగంటి లక్ష్మీనరసింహరావు పంతులవారు అంబాజిపేటకు బ్ర॥ కురుమద్దాల శేషయ్యగారు మున్నగువారు నియతకవులై నాటకములు వ్రాసియిచ్చిరి.

ఆ కంపెనీలవారు సామాన్యముగ వారి నియతకవులు రచియించిన నాటకములే యాడుచుండెడివారు. పైవారి వెవ్వరివైనఁ గొన్ని యాడిన నాడియుందురు. కాని యవి సకృత్తు. ఈ సమాజములలో సంస్కృతమునుండి భాషాంతరీకరింపఁబడిన నాటకము లాడినవారు కడుస్వల్పము. ఇటీవల నొక్క వేణీసంహారముమాత్రము బహుజనసమాదరణీయమై బాహాటముగాఁ బ్రయోగింపఁబడుచున్నది. గుంటూరివారికిని బళ్ళారివారికిని సంగీతమునం దభిరుచి హెచ్చు. అందుచేత నచ్చటి నాటకములయందు మొదటినుండియును పాటలుఁ బద్యములుఁ గూడఁ బ్రయోగింపఁబడుచు వచ్చినవి. గోదావరిజిల్లాసమాజములయందుఁ గీర్తనలు లేవు. అప్పు డొకసమాజము నాటకము లొకసమాజమున కిచ్చుపాటుక లేదు. ఇచ్చిన మొదటికంపెనీవారి లబ్ధి పోవుననుకొనుటయే దానికిఁ గారణము. ఆ నాటకము లన్నియును నచ్చనకు రాకుండుటకును గారణ మదియె. అచ్చైన నాటకము లన్నికంపెనీలవారును నాడుకొనుటకు మొదలుపెట్టిరి. ఈ యచ్చుపడుట ప్రారంభమై యాటలు ప్రారంభమైనవెనుక నే నాటకము జనసామాన్యమునకింపుగనుండునో యది నిర్ధారణ మైన వానికి వ్యాప్తి హెచ్చినది. నాటక మెంత మంచిది యైనను నాడిననాటకముగాని వ్యాప్తిలోనికి వచ్చుట లేదు. అందుమూలమున మొదట కంపెనీలవారు కవులను బట్టికొని నాటకములు వ్రాయించుకొనుకాలము మాఱి కవులు కంపెనీలవారి నాశ్రయించుకాలము వచ్చినది. ఏవియో యొకటిరెంటికివినా తక్కినవానికిఁ గథనుబట్టియును, గవిని బట్టియును, వ్యాప్తి వచ్చినది.

కాని నాటకప్రాశస్త్యమునుబట్టి గాలేదు. పునహా నాటకసమాజము వారు మిక్కిలి చక్కగనాడిన చంద్రికాంత మున్నగు నాటకములు కొన్ని తెనుఁగున సుప్రసిద్ధకవు లెవ్వరును వ్రాసినవి కాకపోయినను గథ యంతస్వారస్యమైనది కాకయున్నను నేతప్పుడు తడికెనో యొక దానిని బట్టుకొని దానికిఁ బాటలుఁ బద్యములుఁ గొన్ని చేర్చి పామర జనప్రీతి యగునట్లాడుచున్నారు. దానికి వ్యాప్తికూడ నున్నది. కేవల జనసామాన్యమునఁగల వ్యాప్తింబట్టి గ్రంథగుణాగుణములను నిర్ణయింప వలనుపడదు. వ్యాప్తిగాంచిన నాటకములైన లెక్కకెక్కువగ లేవు. ఇప్పటికిఁ దెనుఁగుదేశమున నంతటను నాడఁబడు నాటకములు లెక్క పెట్టిచూచినఁబదియో పదునైదో యుండును. తఱచుగ నాడఁబడు చుండుటచే నవియు భాగవతములమాదిరి నైనవి. సామాన్యముగ నన్నియును బురాణగాథలే. క్రొత్తగ నాడఁబడునాటకము పురాణ గాథయైనఁ గావలెను. లేక ప్రసిద్ధిఁజెందిన సమాజమువా రాడనైన నాడవలయు. లేకున్న దానికిఁ బ్రేక్షకులు వచ్చుటలేదు. వ్యాప్తియును లేదు. చరిత్రాత్మకములుగాని, చిత్రకథాత్మకములు గాని, సాంఘికమత విషయకములు గాని నాటకములు పెక్కులు బయలుదేఱలేదు. వ్రాసిన కథలే మరల మరలఁ దలలుమార్చి వ్రాయుచున్నారు.

బ్రిటన్ దేశమున మొట్టమొదట మతసంబంధమైన కథలు మాత్రమే నాటకములుగ నాడుచుండెడివారు. తరువాతఁ దరువాత నాకథలు మాఱి గ్రీసునాటకములవంటి నాటకముల వ్రాఁత ప్రారంభమై క్రమక్రమముగ "ఎలిజబెత్తు" రాణికాలమునాఁటికి "బెన్ జాన్సన్" "షేక్స్పియర్" వంటిమహానాటకవేత్తలు బయలుదేఱి తమకన్న దేశమునకును నాటకప్రపంచమునకును వన్నెఁ దెచ్చిరి. మన దేశమునందు నాటకములు కేవలవినోదముల కని మాత్రము బయలు దేఱినవి. అప్పటి కిప్పటికి నొక్కమాదిరి వినోదములుగనే నిల్చిపోయి

వవి. ఇప్పటికి నాటకము లన్నియును జూచిచూచి విసికినవే యప్పట చేతఁ గ్రొత్తనాటకములన్నఁ బ్రజల కభిరుచి హెచ్చుచున్నది. చరిత్రాత్మక మగునాటలయం దిప్పు డిప్పు డభిలాష పొడముచున్నది. ఈయభిరుచికిఁ గారణము దేశమునందు బయలుదేఱిన జాత్యభ్యుదయమే. ఈనూతనోజ్జీవము ప్రారంభమైన వెనుక చారిత్రాత్మకమగు నాటకములు కొన్ని స్వల్పముగ బయలుదేఱినవి. కొళ్ళకూరి సాంబశివరావుగారి బొబ్బిలినాటకము, ఈజాత్యభ్యుదయమునకుఁ జాలకాలము పూర్వమే బయలుదేఱిన చరిత్రాత్మకమగు నాటకము. అదియే యీవిధ మగునాటకములలో మొదటి దని చెప్పవచ్చును. తరువాత బయలుదేఱినవానిలో దాసు నారాయణరావుగారి " బుద్ధనాటకము " బాలాంత్రపు వేంకటరావు, చాగంటి శేషయ్యగారుల "సతీసంయుక్త" బాలాంత్రపు వేంకటరావుగారి " యాచశూరేంద్రవిజయము " అను నాటకములును, కోలాచలము శ్రీనివాసరావుగారి " విజయనగర రాజ్యవినాశము " మున్నగు కొన్నిగ్రంథములుమాత్రము కనుపట్టుచున్నవి. సాంఘికవిషయములను గూర్చి వ్రాసిననాటకములలో వల్లూరు బాపిరాజుగారి " సుగుణమణి, " పానుగంటి లక్ష్మీనరసింహారావు పంతులవారి " వృద్ధవివాహము, " గురుజాడ అప్పారావు పంతులవారి " కన్యాశుల్కము, " రెంటాల వేంకటసుబ్బారావు పంతులవారి " వరశుల్కము, లేక వాణీస్వయంవరము " అను నట్టివి నాలుగో మూడో యున్నవి. ఇందు సర్వవిధములఁ బ్రశస్తమని చెప్పనొప్పినది " వరశుల్క"మని చదివినవారల కందఱకును దెలియక మానదు. ఇది ప్రహసనముమాదిరి వ్రాయఁబడినది. పాత్రౌచిత్యముఁ గనుంగొనినను, బ్రదర్శనానుకూల్యతఁ గనుంగొనినను, రంగవిభజన, సమయానుకూల్యత, ఉచితజ్ఞత మున్నగాఁగల గుణముల పరికించి చూచినచో నింతకన్న మిన్న యగునాటకము తెనుఁగునలే దని నొక్కి-

చెప్పంగలము. నరసింహారావు పంతులవారి "కోకిల" నాటకమున లోకవ్యవహారము వర్ణింపఁబడినది. ఇతివృత్తము కేవలకల్పితము. ఇంక నిట్టి వొకటిరెండు నాటకము లుండిన నుండవచ్చును. అవి నాకంటఁబడి నవి కాకుండుటచే నిట్టి వట్టి వని చెప్పఁజాలను. ఇప్పుడు ప్రతిపిల్ల వాఁడును నాలుగుఛందస్సుముక్కలు నేర్చుకొని పద్యము లల్లుట యలవడిన తోడుతనే నాటకములను వ్రాయఁ గడంగుచున్నాఁడు. నాటక మనిన గద్యపద్యములు వ్రాయుటయే యని వీరియుద్దేశము. విమర్శకులు పద్యశైలి యెట్లున్నదియో చూచి గ్రంథమంతయుఁ బూర్తిగఁ జదువనైనఁ జదువకుండఁ దమయభిప్రాయముల నిచ్చు చున్నారు. నాటక మనిన నేమో దానిప్రధానాంగ మెద్దియో కథా సంవిధానమెట్లున్నదో, యితివృత్తమును సందర్భశుద్ధియు నున్నవియో లేవో గుణపోషణమన నెట్టిదియో కాలానుకూల్యత, కార్యాను కూల్యత, స్థలానుకూల్యత యన నెట్టివో యుచితజ్ఞత యన నెట్టిదియో వానిలక్షణములును, నుండవలసినరీతులును నెఱింగినవారైన నెవ్వరును గానరాకున్నవారు. సంభాషణలో వాదప్రతివాదములు పుష్టిగనుండిన నదియే మేలైననాటకమని యెంచుచున్నారు. ఛలోక్తి, నర్మోక్తి, హాస్యవచనము, భావప్రౌఢిమ, యన నెట్టివియో వానివానికిఁ గల భేదము లెట్టివో పాటించువారు లేరు. పాత్రౌచిత్యము నాటకమునకుఁ బ్రధానాంశము. అయ్యది యాదర్శముగా నిడుకొని నాటకములు విమర్శింపవలసివచ్చినచో నిప్పుడున్ననాటకములలో నైదాఱు వినా తక్కిన నాటకము లన్నియును వెనుకకుఁ ద్రోయవలసినవిగనే కనుపట్టు చున్నవి. ఆడినమాట తప్పకుండుటకై యాలినమ్ముకుపోయిన హరిశ్చం ద్రునకు బ్రాహ్మణద్వేషము, ప్రహ్లాదనాటకమున సంఘసంస్కరణము, రుక్మిణీసత్యభామలకు సవతులకయ్యము, నరనారాయణావతారు లగు కృష్ణార్జునులకుఁ బ్రాకృతజనులమాదిరి వాక్కలహము, భారతవీరులకు

ముచ్చెదెబ్బలు, ఇంద్రసభలో సాయబుగారికి సోమయాజులుగారికి గుద్దులాట, యిట్టిది కొందఱ ప్రసిద్ధనాటకములలోని పాత్రౌచితి. పురాణనాటకముల విధవావివాహప్రశంసయా? అయ్యది లోకమునకు బోధింపనెంచిన మఱియొక కల్పితకథ వ్రాయరాదా? నాటకములలోని నాయకునిచర్య లన్నియును గవికిఁగల యుద్దేశమును బట్టి యేనా నేర్పడవలసినది. పాత్రము లేకాలములోనివి? ఆకాలము నాఁటిసాంఘికాచారము లెట్టివి? వారియుద్దేశము లెట్టివి? యోజించి వానికిఁదగిన గుణపోషణముచేసి నాటకముఁ రచియింపవలదా? నాటకముల ప్రతిపాత్రమునకును గథాసూత్రముతోడ సంబంధ ముండవలదా? అనవసరముగనుండు పాత్రములమన నాటకముల నెన్నింటిఁ జూపుమనియెదరు? మంచిదుఃఖసమయమున, నుత్సాహముగ నొడలుదెలియక పోరుసలుపు సమయమున హాస్యసంభాషణము? ఇట్టివి రసాభాసములు కావా? దీని కంతకును నిష్పక్షపాతకులైన విమర్శకులు లేకుంటయే కారణము. నాటకము వ్రాయుట కెంతటిప్రపంచానుభవ ముండవలయునో యెంత వ్యవహారదక్షత యుండవలయునో విమర్శకునకును నంతకంటె నెక్కువ సామర్థ్యముండవలయును. పూర్వులు “ నాటకాంతం కవిత్వం ” అని నుడివియున్నారు. నాటకములు కావ్యములు చదివిన వెనుకగాని చదువుటకైన నధికారము లేదు. అధికారమన నవగాహనఁ జేసికొనుసమర్థత. ఉన్న నాటకము లర్థముచేసికొని యుందందుఁ గల ప్రయోజనప్రాశస్త్యములఁ దెలిసికొనశక్తిచాలనివారు వ్రాసిన నాటకములు వాఙ్మయమున కేమిప్రయోజనకారిగ నుండఁగలవు? ఇప్పుడు నాటకములు వ్రాయు కొందఱికి నక్షరాభ్యాసమే యక్కఱలేక యున్నది. యాదవదాసు గరుడాచలనాటకము (చెంచునాటకము) వంటినాటకము లెన్నియేని బయలుదేఱుచున్నవి. ఇట్లంటి నవ గ్రంథకర్తలు నామెడఁ గినియకుందురుగాక, దోషము లందఱియందు నుండును. కాళిదాసు వంటివానికే

కలవందురు. అవి వేరు. ఇవి వేరు. అక్షరాస్యాని దోషములకును, నిరక్షర కుక్షి దోషములకును, సామ్యముండదు. "ప్రమాదో ధీమతామపి" ప్రమాదము ధీమంతులకైన నుండును. దోషపరిశీలన ప్రమాదములు పడినవారికొఱకేర్పడినదిగాని మొదలేమియును రాక తప్పులు తడక లల్లువారికొఱకేర్పడినది కాదు. అట్టినాటకములలో దోషములఁ జూపఁ బ్రయత్నించుట కంబళిలోఁదినుచు వెండ్రుకలు లెక్కబెట్టఁ బూనుట. ఈవ్యాస మట్టికవులకొఱకుఁగాని గ్రంథములకొఱకుఁగాని యుద్దేశింపఁ బడినది కాదు. దోషపరిగణన చేయఁబడిన పైనాటకములలో గుణములును, గొన్ని లేకపోలేదు. ఉండఁగాక, లోపములోపమే, చంద్రుఁడు చల్లనివాఁడని యాతనియందుఁ గలకళంక మెన్నుట మానుదురా ?

షేక్స్పియరునకును, గాళిదాసునకును, నంతటి జగత్ప్రఖ్యాత మగు పేరెందుకు వచ్చె ? వారు వ్రాసినది మార్చి వ్రాయవలె ననిన మాటయొకమాదిరి వ్రాసిన స్వభావసిద్ధముగా నుండదనుటచేతఁ గదా ! ఒక్కసారి మనము కాళిదాసులముగాని షేక్స్పియరులము గాని కాలేము గాని యట్టియాదర్శముల ముందిడుకొనినఁ గాని గ్రంథములు మంచివి బయలుదేఱు టెట్లు సంభవించును ? గ్రంథవిరచన తండ్రి తద్దినముగాని బలవద్బ్రాహ్మణార్థముగాని కాదే. అట్టిరచనయందు భగవద్దత్తమగు శక్తియున్నవాఁడే యాపనికిఁ గడంగవలయును. కవి సృష్టికర్త. సృష్టికిఁ బ్రతిసృష్టిఁ జేయఁగలసమర్థుఁడే కవియనంబరఁగు. ప్రపంచ మాతనియందంతర్థానమై యుండు. ఆతనియందలి భగవద్దత్త మగు ప్రతిభావిశేషము సంతతధారగ బయలుదేఱి యంతర్హితముగ నుండు నా ప్రపంచమునుండి తనశక్తికొలఁది నందలి విశేషములను సవిశేషముగఁ బైకిఁ జేర్చుచుండును. సంతతధారాపాత మగునట్టి జలాశయము లోన లేనపు డూటనీరు తోడ నారంభించిన నది యేమిరుచిగా నుండును ? అది యెంతవఱకు నిల్చియుండును ? ఇట్టి యంతశ్శక్తి కలవారు లెక్క కెక్కువుగ నుండనిమాట తథ్యము.

ఇప్పుడున్న మననాటకవాఙ్మయమునఁ బాత్రౌచిత్య మెఱింగి వ్రాయఁబడిన స్వతంత్రనాటకములు స్వల్పముగ నున్నవని చెప్పియుంటిని. అందగ్రగణ్యముగా నెన్నఁదగినది పానుగంటి లక్ష్మీనరసింహరావు పంతులువారి "విప్రనారాయణ" "రాధాకృష్ణ" "నర్మదాపురుకుత్సీయము" అను నాటకములు. కాళ్ళకూరి నారాయణరావుగారి "చిత్రాభ్యుదయ" మను నాటకముగూడ కొంతవఱకు సమంజసముగ నున్నట్లు కనుపట్టుచున్నది. నరసింహారావు పంతులవారి కథాకల్పన ప్రకృతిసిద్ధమైనది యనియును నాయన ఛలోక్తులును, నర్మగర్భ వాక్యములును, మఱియొకరికడ లేవని చెప్పినచో నది సాహసము కాదని నా యభిప్రాయము. నర్మదాపురుకుత్సీయము మిక్కిలి వ్యాపకమైన నాటకము. అందలి మోహపరీక్ష యెంతరసవంతముగ నున్నది. షేక్స్పియరు టెంపెస్టు (Tempest) అను నాటకములో వ్రాసిన మోహపరీక్షతో నియ్యది వియ్యమందుట లేదా! విప్రనారాయణలో విప్రనారాయణుని కామతంత్రమునకుఁ గొని తెచ్చిన భోగకాంతను విరాగిని జేసిన తంత్రమెంతసమంజసముగను బ్రకృతిసిద్ధముగను నున్నది? ఈయనకియ్యది స్వతస్సిద్ధముగఁ బట్టుపడినది గాని తెచ్చిపెట్టుకొనినది కాదు. ఈయన గ్రంథములను సవిమర్శదృష్టితోఁ బరికించిచూచినఁ బ్రపంచానుభవము, ప్రకృతిపరీక్ష, యుచితజ్ఞత యీయన కెంతచక్కగనలవడినదియును దేటపడక పోదు. ఉపమ లీయనసొమ్ము. అందీయనను గాళిదాసునితో సరిపోల్చినఁ బోల్పవచ్చును. చమత్కృతులకును, ఛలోక్తులకును బెట్టినదిపేరు. ఇందీయనను షేక్స్పియరనిన ననవచ్చును. కాని నాటకమునందు వలయు సంగీతబీజము లీయనగ్రంథములందుఁ గానరావు. ఉద్దేశపూర్వకముగ దాని నీయన తేసివేసినారు. ఆయనకది రాక కాదు, చేతఁగాక కాదు. అది యభిప్రాయమునందలి లోపము. భావములు సుగమములుగా వ్యక్తీకరించుటకు సులభమైన ఛంద స్సవసర

మని యెంచి యీయన తన గ్రంథములయం దెల్లెడల గీతపద్యముల వెదఁజల్లినాఁడు. గీతపద్యములు సంగీతమునకుఁ బనికిరానివి కావు కాని యీయన గీతములందు ఛందస్సుయొక్క ప్రయోజనము పోయినది. పద్యములందుఁ జక్కని భావము లున్నవిగాని గానబీజములు మాత్రము లేకుండఁ బోయినవి. మననాటకము లింగ్లీషునాటకముల వంటివికావు. ఆభాషలో సంగీతమే లేదని చెప్పవలయును. ఉన్న నది మనగానము వంటి మృదులగానము కాదు. శృంగారమునకును గానమునకును జాల చేరువ. ఈనాటకములకు గానమెంతయుండిన నంత రంజకత వచ్చును. వీరరసప్రధానములను, రాజకీయవిషయ బోధకములను గానమునకుఁ జోటుతక్కువ. తక్కుంగలచోట్ల, నది లేకయుండిన రసమునకుఁ గొంత వెలితి కనుపడును. ఆరసమునకు గాన ముద్దీపనము. గద్యము పామరులకుఁ బద్యము పండితులకుఁ బదములు గానాభిరుచిగలవారలకు నాటకములం దుద్దేశింపఁబడినవి. గ్రంథస్థమగువిషయముల మనస్సునకుఁ బట్టునట్లు చేయుట ప్రదర్శనముల యుద్దేశము. అయ్యది యెంతసౌకర్యముగఁ బట్టునట్లుచేసిన నంత ఫలసిద్ధికదా? వెగటుగ నుండుమందున కనుపానములెన్నియో పెట్టినఁగాని జిహ్వకు నింపుగలిగి మందు సేవింపఁబడదు. ఆ యనుపానములలో మందుగుణములఁ జెఱుపకుండనుండు ననుపానముల జిహ్వకు రుచిగానుండునవి యెన్నియైనం బెట్టవచ్చును. అభిరుచిగలవానికొఱకు జనులకాశ హెచ్చు. ఆయభిరుచి తగినపట్టులఁ గలుగఁ జేసి తన్మూలమున నాటకములయొక్క ప్రధానోద్దేశమును నెఱవేర్చుట కర్తవ్యము. సంగీతసాహిత్య నృత్యవాద్య ప్రముఖసాధనముల నెన్నియేనిం గలిగించి నాటకరంగము ప్రేక్షకులకు హృదయంగమముగ నొనరించి జనుల విశేషముగ నాకర్షించి వినోదకాలక్షేపము సేయుచు బోధింపనెంచిన నీతిచక్కఁగ హృదయముల కెక్కింపవలయును. ఇందులకేగదా కృష్ణమిశ్రుఁడు జ్ఞానబోధకై వేదాంతసారమునెల్ల నాటక

రూపకముగ బోధింపనెంచి సులభముగ మనఃప్రీతిని గలిగించుచు, శృంగారరసమును మాటుచేసి వేదాంతతత్త్వమును దన ప్రబోధచంద్రోదయమున బోధించినాఁడు.

నాటకశాల సర్వజనాకర్షకయంత్రము గనుండుటకై సంగీతసాహిత్య రసప్రతిపాదకములగు పదపద్యములు రసోచితముగ నెలకొనుట యవసరము. ఇట్టి యవయవములన్నియుఁ గలుగు నాటకములు ప్రయోగార్హములైనవి లేకయుండుటచే నేదియో యొకనాటకముఁ బుచ్చుకొని లేనిభాగములను బైనుండి తెచ్చుకొని యందుఁజేర్చి తాటాతూటముచేసి నాటకము లాడుచున్నారు.

కొందఱు విమర్శకులు నాటకములలోఁ బాటలు వలదనుచున్నారు. అవియున్న వీథిభాగవతము లనుచున్నారు. రాజువేషము నటియించువాఁడు లేచి సంగీతము పాడుచు సంభాషణము చేయుట స్వభావవిరుద్ధముగాదా యనుచున్నారు. కాని పద్యములుండుట కభ్యంతరము లేదనుచున్నారు. పద్యములకభ్యంతరము లేనప్పుడు పాటల కేల యుండవలెనో తెలియకున్నది. వానివాని ప్రయోగములకుఁ బట్టున్నవి. అవిచూచి తగినరీతిని బదపద్యములు ప్రయోగించినఁ బ్రేక్షకుల కానందము కల్గించును. రసముమాత్రము పోకుండఁ బట్టవలెను. వీరరసమునకును, గరుణారసమునకును హాస్యము పనికిరాదు. అట్లే సంగీతమును గొన్నియెడలఁ బనికిరాదు. అన్నిరకములజనులకును బనికి వచ్చునట్లు రంగమునకు సరిపడిన నాటకము వ్రాయుటలో ధర్మవరము రామకృష్ణమాచార్యుల వారు మార్గదర్శకులైనట్లు చెప్పఁదగియున్నది. ఆయన చాలనాటకములు వ్రాసినట్లు వినియుంటిని గాని నాకొక్క-చిత్రనళీయముతో మాత్రమే పరిచయముకలదు. ఇదియెన్నిసారులు చూచినను నాడెడివారు రసజ్ఞులైనచో నింకనుజూడవలయు ననియే కోరిక యుదయించును. ఇందాయన తెచ్చిపెట్టినమేల్మియెట్టిది

యందురా? షేక్స్పియరు తననాటకములయందు నడుమనడుమ మంచిమంచి వినోదములను కథాసందర్భము చెడకుండఁ బ్రవేశపెట్టిన ట్లోక్క మాదిరి పాత్రములఁబదుగురఁ బ్రవేశపెట్టి సర్వజనమనోరంజకముగ నుండునట్లు స్వతంత్రకల్పనలఁజేసిగాని యున్నకథలో నట్టిమేలిపట్లకుఁ బ్రముఖత నిచ్చిగాని వినోదమును బుట్టించును. ఇట్టినేర్పే దాసు నారాయణరావుపంతులుగారి "బుద్ధనాటకమున" (సంగీతరసతరంగిణి) నాయన రచించినభాగమునఁ గనుపట్టును. కాల మాయనను వాఙ్మయమునుండి దూరము చేసెంగాని యానాటకమంతయును నాయనయే పూర్తిగావించిన నెంతసరసముగ నుండునో?

ఇప్పుడు మనభాషలో మొత్తము లెక్కించిచూచిన రెండు మూఁడు వందలనాటకములుండును. లోపము లన్నియు నటుంచి యేదో యొకవిధముగ రంగమునకుఁ బనికివచ్చునని చెప్పఁదగినవి యేవియో పదియునైదు కంటె లేవు. ఇవియేని యన్నియు వాడుకలో లేవు. లోపములకేమి? బంగాళిభాషలో సుప్రసిద్ధమగు గ్రంథములు వ్రాసిన బంకించంద్రునివంటివాని ప్రథమగ్రంథములందుఁగూడఁ గొన్ని లోపములు కనుపట్టును. షేక్స్పియరునాటకములలోఁ గూడ లోపములు లేకపోలేదు. (Hamlet) హేమ్లెట్టు నాటకము షేక్స్పియరు నాటకములలో సుప్రసిద్ధమైనది. అందు రాజుదోషము నిర్ధారణ చేయుటకై యంతరనాటిక యొకటి కల్పింపఁబడినది. అది కృత్రిమముగా నున్నట్టుకనుపట్టుంగాని యంతస్వాభావసిద్ధముగా నున్నట్టు కనుపట్టుటలేదు. ఇట్లే కాళిదాసునాటకములకును లోపములుచూపవచ్చును. కాళిదాసునాటకముల హాస్యరసము లేదని యాక్షేపించుచున్నారు. వేణీసంహారము పాత్రౌచితిని మిక్కిలి మంచిదియని మెచ్చుకొనుచుఁ జివరంకమున నాతఁడు చేసినమార్పునుబట్టి యది చెడిపోయిన దని "విల్సను" అధిక్షేపించియున్నాఁడు. ఆతఁడు సంస్కృత

పండితు లందఱును మంచిది యని విడువకుండ గురుకులవాసము చేసి చదువుకొను "మురారినాటకము" నాటకములలోఁ బరిగణింపఁదగినది కాదని యానాటకభాగములను భవభూతి "మహావీరచరిత్ర" లోని కొన్ని భాగములతోఁ బోల్చిచూచి వ్రాసియిచ్చెను.

ఇప్పటికి మనదేశమున నాటకములు వ్రాయ నారంభించి ముప్పది సంవత్సరములైనది. ఇంతవఱకుఁబ్రౌఢమైననాటకము సలక్షణమైనది సర్వవిధముల రంగమునకుఁ బ్రదర్శనయోగ్యమైనది సర్వజన మనోరంజకముగా నుండునది యొక్కటియైన బయలుదేఱలేదు. ఇది కడుంగడు శోచనీయము. దీనికిఁ దగు కారణము లేకపోలేదు. విద్యావైశద్యము కలిగి ప్రపంచానుభవము బాగుగఁగలవారెవ్వరికిని దేశభాషయం దాదరము లేకయుండుటయే కారణము. కొన్ని విధములనైన మంచివిగా మనమెన్నుకొనిన నాటకములు విద్యాపరిజ్ఞానము బాగుగఁ గలవారిచే వ్రాయఁబడినవే గాని విద్యలయందు గట్టిపునాది లేక విశాలమగు ప్రపంచానుభవముఁ బడయక వాఙ్మయప్రపంచమునఁ జాలయాత్రలు సేయక వఱలినవారివి కావు. విద్యాబుద్ధులుగలవారు, దేశమునఁ బ్రముఖత నందినవారు, బుద్ధిసూక్ష్మత నారితేఱినవారు, తల్లి భాషను విస్మరించియున్నవారు. విస్మరించుటయునిన బాగుగ నుండదేమో యుపేక్షించినా రందురు. విశేషమగు విద్యాసంపన్నత లేక గ్రంథముల వ్రాయఁగడంగుట భాషకనర్థదాయకము. కవిచేయు పని శిల్పియొనరించు పనివంటిది. శిల్పి యెంతసాఫుపనిచేసిన, నంత మెప్పు వడయును. అగసాలి, యతుకు లెన్నియో పెట్టుచుండును. ఆయతుకులు ప్రేక్షకులకుఁ దెలియకుండ మోసపుచ్చినవాని పనివానితనమే పనివానితనము. కవియు నిట్లే యెన్నియో యతుకులు పెట్టుచుండును. ఈయతుకు లన్నియును మాసికలు వేసిన ట్లుండినఁజూచువానికి కసహ్యకరముగ నుండదా ? అట్టిపనిని బనియని యెవ్వరేనిం జెప్పుదురా ?

ఒకక్కనిదర్శనముఁ జూడుఁడు. కాళిదాసునిశాకుంతలమున దుష్యంతుఁ డుంగరమును ప్రియంవదచేతికి "శకుంతల" నీళ్ళఋణము తీర్చుటకై యిచ్చునపు డయ్యది యందుఁ బ్రవేశపెట్టుటలోఁ గవియుద్దేశ మెంత మేధావంతుఁడైనను బ్రథమపఠనమునఁ గాదుగదా మఱిరెండుమూఁడు మాఱులు చదివినను గ్రహింపఁగలవాఁ డున్నాఁడా? ఆతఁడు చెప్పు నప్పుడేమిచెప్పినను నతఁడాయుంగరమునిచ్చినది, యామెయందుఁ గలమోహముచేత నని యనుకొందము. ఆయుంగరము నాతఁడందుఁ బ్రవేశపెట్టిన దెందులకు? శకుంతలయం దాదుష్యంతునకుఁ గలిగెడు విస్మృతిని పోఁగొట్టుటకు. అందుచేతనేగదా దాని కభిజ్ఞానశాకుంతల మని పేరిడినది. ఈపరిజ్ఞానము గలుగకుండఁ గాళిదాసు తానొకటి చెప్పుచు నొకందుకుఁ జేసినట్లు కనఁబడుచు మఱియొకకార్యము సాధించుకొని పాఠకులనందఱం భ్రాంతియుతులం జేసినాఁడు. కల్పన యన నిట్లుండ వలదా? ఈతఁడు చేసినది యతుకుపని కాదా? భారత కథలో నీయుంగర మున్నదా? మన గ్రంథకర్తలు తాము గన్నబిడ్డ లకుఁ దిన్నని పేరైనఁ బెట్టుకొనలేనిస్థితిలో నున్నారు. ఏ రసమును వారు వృద్ధిఁ జేయనెంచిరో యట్టిరసమును గొంతదూర మగుసరికి విస్తరించి యెక్కడికో కొట్టికొనిపోవుచున్నారు. షేక్స్పియరు వణి క్పురవర్తకోదంతనాటకమునకు వర్తకునిపే రిడినాఁడు. మన కందఱకు నందుఁ బ్రహర్షికాపాత్రము చేసినపని సంస్తవనీయముగఁ గనుపట్టును. ఆ పాత్రపేరు వదలి యీ పేరుపెట్టెను. ప్రహర్షికావసంతులకుఁ బెండ్లి కదా యాకథ. అదియును వదలినాఁడు. ఏల? ఆతఁడు ప్రధానపాత్ర ముగా నెంచినది వర్తకునిది. ఆవర్తకుని గుణపోషణము ప్రధానాంగము చేసి తక్కినపాత్రముల నన్నింటిని నాతఁ డుపాంగములు గావించినాఁడు. వేణీసంహారము, మృచ్ఛకటికము, ముద్రారాక్షసము, నీపేరు లన్నియు నిట్టివేకదా?

మన కిప్పుడు సంస్కృతమునుండియు నాంగ్లేయభాషనుండి యునుగూడ నాటకములు మేలైనవి భాషాంతరీకరింపఁబడి యున్నవి. తెలుఁగునాటకము కేవలస్వతంత్రమైనది యని చెప్పుటకు వలనుపడదు. పైరెండుభాషలలోఁ గలనాటకములు జగద్విఖ్యాతమైనవి మనకు లభించినవి. ఈ రెండునుగూడ మనకుఁ బొందుపడి యున్నవి గాన మన మిందు దేనిమార్గము నవలంబింపవలయునో నిర్ధారణ చేసికొనవలయును. సంస్కృతభాష మనదేశములోనిభాష గనుక యదియె మన మనుసరింపవలె నన్న నియమము పెట్టుకొనరాదు. అట్టి నియమ మెప్పుడు నభివృద్ధికి మార్గముకాదు. ఏది కాలమునకు ననుగుణ్యముగా నుండిన నది దేశమునకు జనులకును హృదయరంజకముగా నుండుట కనుకూలించిన నదియెల్ల మనము సేకరించుకొనవలయు. విల్సనుగారు సంస్కృతనాటకములు జనసామాన్యము నిమిత్తమై వ్రాయఁబడినవి కావనియును, విద్యాధికులకొఱకే యేర్పడియుండు ననియును భామరులకొఱ కయ్యవి యుద్దేశింపఁబడకుండుటచే జనానుకూలము లయినవి కావనియు నందు్రేకమును బుట్టించు రసోత్పాదకములైన నాటకములే లేవనియు నా నాటకములు తెలుచాడఁబడునవి కావనియు వ్రాసియున్నట్టు ముందుగనె చెప్పియుంటిని. ఇప్పుడు తెనుఁగునకు వచ్చిన సంస్కృతనాటకము లన్నియును మిక్కిలి మేలైనవికదా. అవి వ్రాసి యిరువదిసంవత్సరము లైనను రంగమున వాని కెంతవ్యాప్తి యున్నదో మన మెఱుంగనిది కాదు. విద్యావంతులు చదువుకొనుటకును గవి యొక్క మేధావిశేషమును గుశాగ్రబుద్ధియును శాస్త్రసాంప్రదాయములును ప్రశంసించుటకును బనికివచ్చిన వేగాని నాటకములవలనఁ బుట్టఁదగిన యుద్రేకములను బుట్టించుగుణ మందుఁ గానరాదు. దీనిని బట్టి విల్సనుగా రూహించిన యూహాయే సరియైన దైనట్టు మనము నిర్ధారణ చేయవచ్చును.

సంస్కృతనాటకము లన్నియును ప్రమోదపర్యవసానములు. పర్యవసానము మంగళముగా నుండవలయు నని లాక్షణికుల నియమము. నిజమున కానియమము హిందువులకు నేఁడు పుట్టినది కాదు. అనాదినుండి వచ్చుచున్నదియే. శ్రాద్ధకర్మములయినతర్వాతంగూడ మంగళవాక్యములతోఁ గర్మపరిసమాప్తమగును. అది దేశాచారమును బట్టి నిర్ణయింపఁబడినది. సంఘసంస్కరణమే ప్రధానముగాఁ గలనాటకమొకటి యీలక్షణగ్రంథముల ననుసరించి వ్రాయవలె నన నీయది పాటించిన నాటకము వ్రాయుటకు సాధ్యమగునేమో యోజింపుఁడు. అది గాక యీయాచారములే పాటింపఁబడనినాఁడు ప్రధానోద్దేశము మనకు దేనివలన సాఫల్యము గనునో యట్టిదానిని బర్యవసానమున నిల్పియుంచిన నష్టమేదియు లేదు. ప్రమోదాత్మకములే గాని విషాదాత్మకములు సంస్కృతమున లేవు గనుక మనము వ్రాయరాదనునియమము పెట్టుకొనరాదు. ఏవిషయమువలన దేశమునకును ప్రజలకును లాభము కలుగునో కాలము ననుసరించి దానిని గుఱించి గ్రంథములు వ్రాయుట యవసరము.

ఆంగ్లేయవిద్యావిశారదులు విమర్శకు లగువారు దేశభాషయందభిమానము కలిగి భాషాజ్ఞాన మలవరించుకొని గ్రంథములువ్రాయ మొదలిడుదాఁక మంచిగ్రంథములు బయలుదేఱవు. దేశభాషయొక్క అభివృద్ధియిట్టులే యుండును. వీరి కుక్షింభరత్వము విడుచునందాఁక దేశమునకు హైన్యస్థితి విడువనేరదు. బ్రిటన్ దేశమున నాటకము జాతీయధనము. అచ్చటిపార్లమెంటులోని సభ్యులలోఁగూడఁ గవులు, నాటకకర్తలును గలరు. వారు స్వయముగ గ్రంథముల రచియించుచు దొరతనమువారివలన భాషకుఁ గలుగవలసిన లాభములను దాము సభలోఁ జర్చించి పొందుదురు. ఆ 1832 సంవత్సరమున నాటక సమాజముల స్వాతంత్ర్యములం గూర్చి యీదేశమున నొకచిక్కు

వచ్చి పార్లమెంటులో నొక తీరుమానముఁ బెట్టి "E. L. Bulver" అను నొకసభ్యుఁ డాబాధ నివారణకై యొకసంఘము నేర్పాటు చేయుమని పోరినాఁడు. అందుపైన దొరతనమువా రెంతయో విమర్శించి యాబాధ నివారణఁజేసినారు. మనకట్టి దుస్థితులును లేవు. వచ్చినఁ బోరాడువారును లేరు. గ్రామ్యగ్రాంధిక భాషాభివాదము లిప్పుడు ప్రజ్వలించియున్నవి కదా ? మనచట్టనిర్మాణసభ్యులలోని సభ్యులొక్కరైన నీవిషయములు స్వానుభవమునసిద్ధాంతీకరించుకొని పనిచేయఁగలవారున్నారా ? జీవితకాల మంతయును ధారఁబోసి, యన్యభాషలను నాభాషలోనుండు జాతీయములను, వక్తృత్వశక్తియును నలవరించుకొని శాస్త్రము లెన్నెన్నియో హస్తగతము గావించుకొన్న వారలకు దేశభాషయం దభిమానము కల్గిన వాఙ్మయము వృద్ధిలోనికి రాదా ? ఇదివఱకు వారికావరిజ్ఞానము లేకయున్నను, బుద్ధిపుట్టిన నొకటిరెండువత్సరములలో సంపూర్ణజ్ఞాన మలవరించుకొని దేశము నుద్ధరింపలేరా ? రమేశచంద్రదత్తుగా రాంగ్లేయవిద్యాపారంగతుఁడు కాఁడా ? బంకించంద్రుఁడు రాజకీయోద్యోగము చేయలేదా? ఈ కడపటి యాతఁ డాదేశమున డిస్ట్రిక్టుకలక్టరీ యుద్యోగము చేసినాఁడు. అందే యుపజీవితము కైకొన్నాఁడు. వా రందఱును దేశభాషయందుఁ బాండిత్యము నలవరించుకొనలేదా ? బాలగంగాధరతిలకుగా రాంగ్లేయ విద్యావిశారదుం డయ్యు సామాన్యముగఁ దాను దేనిమీద నభిప్రాయ మీయవలయు ననినను దేశభాషయందేగాని, ఇంగ్లీషుభాషను వ్రాయనే వ్రాయఁడే. మనకుఁ దెనుఁగున నుత్తరము వ్రాయుట తప్పు. మాటాడిన బూతు. ఇట్టిస్థితి విద్యాధికులలో మారకున్నంతవఱకు వారు ప్రజలను దమతోడివారిగఁ బరిగణింపకుండునంతవఱకు వారి యభివృద్ధికై మనము పనిచేయవలసిన బాధ్యత మనయం దున్నదని యనుకొనని యంతవఱకు నీహైన్యస్థితి దేశమును విడుచునది కాదు.

శనిస్తోత్రమ్

శ్లో॥ నమ స్తే క్రోధసంస్థాయ పింగలాయ నమోస్తు తే
నమ స్తే బభ్రురూపాయ కృష్ణాయ చ నమోస్తు తే
నమ స్తే రౌద్రదేహాయ నమ స్తే చాంతకాయ చ
నమ స్తే యమసంజ్ఞాయ నమ స్తే సౌరయే విభో
ప్రసాదం కురు దేవేశ దీనస్య ప్రణతస్యచ
స్తోత్రేణానేన యోऽత్ర త్వాం స్తూయా త్ప్రాత స్సముత్థితః
తస్య పీడా న కర్తవ్యా త్వయా భాస్కరనందన
తవ వారేచ సంజాతే తైలాభ్యంగం కరోతి యః
దినాష్టకం న కర్తవ్యా తస్య పీడా కథంచన ॥

సనాతన ధర్మపరాయణులకు విజ్ఞప్తి.

బాలికా వివాహ నిషేధ శాసనము.

మతాచారపరాయణులగు పండితులును, లౌకికులును, ఈ విజ్ఞప్తిని గమనించి తగిన ప్రతిక్రియను వెంటనే సలుపవలయును. ఇదివఱకు కత్తితో బెదరించియు రూపుమాపజేయజాలని మన మతాచారముల సోమలు రిఫార్మర్లు ప్రభుత్వమువారి యండజేరి శాసనముల జేయించి మనచేత బలాత్కారముగ వర్ణసంకరము చేయింప చూచుచున్నారు. ఇప్పుడు బాలికకు ౧౪ సం॥ లోపల వివాహము చేసిన యెడల పెండ్లికుమారునకు ఉభయుల తల్లిదండ్రులకు బంధువులకు రు ౧౦౦౦ జుల్మానా, ౧ మాసము శిక్ష వేసెదమనియు శాసించి

యున్నారు. మన వివాహములను రిజిష్ట్రారాఫీసుకుపోయి రిజిష్టరు చేయించుకొనవలయునని మఱొక రిఫార్మరు శాసించుచున్నాడు. రేపు మఱొక్కడు విధవా పునరుద్వాహము నిర్బంధముగ చేసితీరవలయు ననియు శాసింపగలడు. అన్నిజాతులవారితో గలసి ఆరు పర్యాయములు ఏకపంక్తియందు భుజించినగాని సర్కారు పరీక్షలకు పోరాదని ఒక రిఫార్మరు చట్టము శాసింపబోవుచున్నాడు. ఇట్టి విపత్సమయము నందుకూడ మీరు మన్నుదిన్నపామువలె మనకేమియని యుపేక్షించుచున్నారు. ఈచట్టమును ప్రభుత్వమువారు చేయుటలేదు. మనము ఓటిచ్చి శాసనసభలకు పంపిన మన ప్రతినిధులు మనమందఱము కోరుచున్నామనియు వీనిని వెంటనే చట్టముగా నొనర్చి దీని నతిక్రమించువారిని కఠినశిక్షలపాలు చేసినగాని కొంతకాలమున కిది యాచరణమునకు రాదనియు సభయందు దండఱు ఒక్కబిగువుగా వాదించుచున్నారు. ప్రభుత్వమువారే సందేహము గలవారై ఇట్టిగొప్ప మార్పును మీమాటను విశ్వసించి చట్టముగా చేయజాలమనియు, ప్రజాభిప్రాయమునకుగాను యీ బిల్లును ప్రకటించవలయుననియు స్పష్టముగా చెప్పియున్నారు. ఇప్పుడు మీ రందఱు మీ మీ సమీపగ్రామములందుగల జనసముదాయమునకు ఇట్టి నిర్బంధశాసనమువలన రాబోవు కీడును, అవమానము, మానభంగము, మున్నగువానిని చక్కగా తెలిపి ఈ పత్రికయందు వ్రాసినప్రకారము మహజర్లు సిద్ధము చేసి దస్కతులు చేయించి పంపవలసినవారికి అందఱకు పంపించవలయును. ఎప్పటికప్పుడు రిఫార్మర్లు ఇట్టిశాసనముల బలాత్కారపూర్వకముగ మనపైన చొప్పింపకుండుటకుగాను ప్రతిజిల్లానుండియు ఒక్కొక్క ప్రతినిధిని రాయబారిగా గవర్నరుజనరలుగారి దగ్గఱకు పంపుటకు తగిన యేర్పాటునుకూడ మనము చేయవలయును. ఇప్పు డుపేక్షించిన యెడల మన మిక నధోగతి నందితీరెదము.

బాలికా వివాహ నిషేధ శాసనము.

సనాతనధర్మపరాయణులారా ! మేల్కొనుడు !

☞ నిద్రించుట కిది సమయముకాదు ☜

సనాతనధర్మపరాయణులును, శాంతికాములును, స్వస్వవర్ణాశ్రమాచారధర్మశీలురును అగు హిందూమహాజనులారా! మీకు కష్టకాలము సంప్రాప్తించినది. మన మితర మతములవారికిగాని, సంఘములకుగాని అపకారము చేయుటలేదే, ఇతరులుమాత్రము మనకు అపకార మేల చేసెదరు ? అను దృఢవిశ్వాసముతో మీరున్నారు గాని ఈ పాపిష్ఠ కలికాలమునందా నియమము చాలవఱకు నశించినది.

శ్లో॥ ' మృగమీన సజ్జనానాం తృణజల సంతోషవిహితవృత్తీనాం
లుబ్ధక ధీవర పిశునా నిష్కారణ వైరిణో జగతి॥ '

అను న్యాయము ననుసరించి తమకు ఇతరులు అన్యాయము చేయకపోయినను,ఇతరులకు అన్యాయమొనర్చి వారిని హింసించుటయే స్వభావముగా గల జనసముదాయ మీ కలికాలమునందచ్చటచ్చట గనంబడుచుండును. కష్టముల సహించి శాంతికాములమై కాలక్షేపము నెట్లో చేయుట స్వభావముగా గల మనము పరులు మనయందు సలిపెడి యన్యాయము ఇహలోకమునకు మాత్రమే సంబంధించియుండు నెడల చాలవఱకు నెట్లో సహించి యూరకొనవచ్చును గాని ఆ యన్యాయము మతాచారములకు సంబంధించినది అయినయెడల ఇహపరలోకములకు మనము దూరులమగుదుము. కావున అట్టి యన్యాయమునకు తగిన ప్రతిక్రియను మనముచేసి మన మతాచారధర్మముల కాపాడుకొనవలయును గాని ఉపేక్షించియుండుట మాత్రము ఇహపరలోకదూరముగదా !

బ్రిటిషు ప్రభుత్వము, మతాచారస్వాతంత్ర్యము.

బ్రిటిషుప్రభుత్వమునందు మొట్టమొదటి చక్రవర్తిని యగు శ్రీవిక్టోరియా రాణిగారు "పాలితజాతులయొక్క మతాచారవిశ్వాసములయం దెంతమాత్రము మేము జోక్యము కలిగించుకొనము. మీ మీ శాస్త్రవిశ్వాసము,ఆచారము ననుసరించి మీరు చరింపవచ్చును" అని చేసిన ప్రాక్లమేషనును అనుసరించి నానావిధమతములవారము మన మతాచారములను నిర్భయముగ నాచరించుకొనుచు నేటివఱకు సుఖించుచున్నాము. బ్రిటిషుప్రభుత్వమునందు జనులకు విశ్వాసము కలుగుట కిదియే మూలకారణము. స్థితిగతు లిట్లుండగా భరతవర్ష పరిపాలకులగు బ్రిటిషువారు మనకు బోధించిన విద్యచేత హూణభాషాభిజ్ఞులగు జనసముదాయమునందు కొందఱకు భారతీయాచారవ్యవహారాదికమునందు నిరసనబుద్ధి యేర్పడి స్వేచ్ఛాచారబుద్ధి పొడమి తమ యిష్టానుసారము విధవాపునరుద్వాహాది చట్టముల ప్రవేశపెట్టిరి. సంఘమునందుండువారితో సంఘర్షణము జరుగుచుండునే యను భయముతో సనాతనశాస్త్రీయాచార పరాయణుల మగు మనము ప్రప్రథమమున అట్టి బిల్లులకు ప్రతికూలాభిప్రాయము గనంబఱచినను తరువాత ఇష్టమున్నవాడు జేసికొనుటకు అనుజ్ఞనిచ్చుటయే గదా మన కేమి నష్టమని ఉదాసీనత వహించుటచేత అట్టి చట్టము లేర్పడెను. తరువాత హూణభాషాభిజ్ఞులగు వారిలో కొందఱు రాజకీయముగ ఎక్కువ సౌకర్యములను ప్రభుత్వమువారినుండి పొందుటకొఱకు కాంగ్రసు అనుపేర నొక సంస్థ నేర్పఱిచి రాజకీయాందోళనమును సేయసాగిరి. దాదాభాయినౌరోజీ మున్నగు దేశనాయకులు హూణభాషాభిజ్ఞులలో కొందఱు కోరెడి వర్ణసంకరరూపమగు సంఘపరివర్తనమును తాము అభిలషించువారైనను ఇట్టి కాంగ్రసు సభలయందు

చేరువా రట్టి విషయముల పరిష్కరించుట కనర్హులనియు, వీూదు మిక్కిలి యిది ఐకమత్యభంజకమనియు నిర్ణయించి రాజకీయేతరవిషయ ముల కాంగ్రసునందు చర్చింప నిచ్చగింపరైరి. భారతీయమతాచార ధర్మముల నిరసించుటయే ప్రధానముగా గల సంఘసంస్కరణసభను కాంగ్రసు సభామంటపమునందు జరుపుటకుకూడ పూనానగరమున జరిగిన కాంగ్రసుసమయమున కీర్తిశేషులగు లోకమాన్య బాలగంగా ధర తిలకుగారు అంగీకరింపక ప్రబలాందోళనము సల్పియుండిరిగదా ?

అర్ధస్వరాజ్యము - శాసనసభలు.

తరువాత పార్లమెంటో సంస్కరణము లనుపేర ప్రభుత్వము వారు శాసనసభ లనుపేర కొన్నిటి నేర్పఱిచి కొంతవఱ కధికారమును కొన్నివిషయములందు ప్రజాప్రతినిధుల కొసంగిరి. ఇట్టి యధికారము ప్రజాప్రతినిధులకు లభించిన తరువాత తాము సంఘసంస్కరణాది రూపవిదేశీయాభిరుచులకు సుముఖులగుటచేత జనసామాన్యము తమ యందు విముఖమగునేమో యను తలంపుతో ఆయామతములకు చేరినవారి మతాచారవిశ్వాసములకు ప్రతికూలమైన చట్టములను మే మెప్పుడున్నూ చేయము. అల్పసంఖ్యగలవారి హక్కులను ప్రప్రథమ మున కాపాడియే తరువాత అధికసంఖ్యగలవారి హక్కులను సంర క్షించుటకు ప్రయత్నించెదము. అని మాటిమాటికి శ్రీరంగనీతుల పలుకుచుండిరి. భారతీయోన్నతియం దభిమానముగల శ్రీయుత నౌరోజి, తిలకు మున్నగు మహాశయులు కీర్తిశేషులైన పిదపి శ్రీయుత గాంధి మహాశయులు రాజకీయరంగమునకు నాయకు లగుట యేర్ప డెను. వారు " నే జెప్పిన నియమముల మీూరు పాటించినయెడల నెల

రోజులలోపల స్వరాజ్యమును మీకిప్పించెద ” నని జనులకు బోధింపగా వారి వాక్యమునందుగల దృఢవిశ్వాసముతో ఇండియాయందు ఒక గొప్ప యాందోళనము సాగెను. వారి వాక్యము ప్రకారము స్వరాజ్యము లభింపకపోవుటయేగాక పలువిషయములు తారుమారై సంఘమును మాత్రము బీభత్సము నొనర్చెను. వారి యాందోళనమునకు ప్రతిఫలముగ కాంగ్రసు వేదికయందు సంఘసంస్కరణమను పేర సంఘవిప్లవకరములగు కృత్యములు కొన్ని నిర్ణయింపబడెను. సంస్కృతభాషనుగాని, భారతీయ ధర్మగ్రంథములనుగాని తెలియనివారున్నూ, తులసీదాసు హిందీరామాయణమును, గుజరాతిభాషాంతరీకరణమూలమున భగవద్గీతాగ్రంథమును మాత్ర మెఱింగినవారును అగు శ్రీయుత గాంధిగారు మతాచారసంస్కరణమునకు అధ్వర్యము వహించినప్పుడు తదనుయాయుల విషయమును చెప్పుట యనావశ్యకముగదా! ఈ కంపెనీవారి శిష్యప్రశిష్యతుల్యులే ఇప్పుడు శాసనసభలయందు అధికసంఖ్యాకు లుండుటచేత ఇట్టి బిల్లులను తెచ్చుటకు తమ కధికారము లేకపోయినను అప్పు డప్పుడు తెచ్చుచునే యున్నారు. మతాచారములయందు జోక్యము కలిగించుకొనమని వాగ్దాన మొనర్చిన ప్రభుత్వమువా రేలకో అట్టి శాసనముల కవకాశ మిచ్చుచున్నారు. ఇప్పుడు ఆర్యసమాజసభ్యుడగు ‘ హారవిలాసశారదా’ యను మెంబరు బాలికా వివాహశాసనమును పేరుతో 16 సం॥ లోపల బాలికలకున్నూ 18 సం॥ లోపుగ బాలురకున్నూ వివాహము జేయగూడదనియు, చేసినవారికి తత్ప్రోత్సాహకులకు రు. 1000 లు అపరాధముగా వేసి 1 మాసము శిక్ష వేయవలయుననియు ఇండియా శాసనసభయందు శాసనమును తెచ్చియున్నారు. ఇప్పుడు ప్రజాభిప్రాయమునకై ఈ బిల్లు ప్రకటింపబడినది. కనుక మీరు ఈ బిల్లు మా మతాచారవిరుద్ధమని ప్రభుత్వమువారికి తెలుపవలయును.

ఇంగ్లీషు భాష చదివి మనోదార్బల్యమునందని జనసముదాయ మునందు దాదాపు నూటికి 95 రకు మతాచారధర్మములందు విపరీత భావ మేర్పడియుండలేదు. వారు తమ తమబిడ్డలకు వివాహ, గర్భాధానాది కృత్యముల నెప్పుడాచరించుట యుక్తము, ఎప్పుడు చేయగూడదు మున్నగు విషయములను తామెఱుంగుదురు. కొన్నితావుల ఏయొకరిద్దఱో యిట్టివిషయములను నిర్ణయించుకొనుటకు తమకు బాగుగా తెలియనియెడల వారు తమతమ యాప్తబంధువుల సలహాను తీసికొనుటయు గలదు. ఇది మనుష్య సాధారణధర్మము. రాజకీయ భాషాభిజ్ఞులలో కొందఱకుమాత్రము తల్లిదండ్రుల కీవిషయము తెలియదనియు, పోలీసువారే ఇట్టి విషయము నెఱుంగుటకు తగినవారనియు, తాము తలంచిన వారలయి స్త్రీలకు సంబంధించిన యిట్టి విషయములలో పోలీసుఅధికారులు జోక్యము కలిగించుకొనినయెడల రాబోవు అనర్థములను ఇతరులు చెప్పుచున్నను వానినిగూర్చి యాలోచింపక "తాబట్టిన కుందేటికి మూడేకాళ్ళు" అని వాదించుచు ఇట్టి చట్టముల శాసనసభలయందు తెచ్చి సంఘక్షోభము నొనర్చుచున్నారు.

పండితులయినవారీసమయమునందు "కానున్నది కాకపోదు కమలజనాభా" యని బరువంతయు దైవముమీాదపెట్టి యూరకొనక ఇట్టి బిల్లులవలన గలుగబోవు చిక్కులను జనులకు బోధించి మహాజర్లు సిద్ధముచేసి ప్రభుత్వమువారికి పంపి జనులకుగల వ్యతిరేకాభిప్రాయమును తెలుపవలయును.

దక్షిణదేశమునందు శ్రీకుంభకోణ పీఠాధిపతుల పర్యాలోచనముతో పండితబృంద మిప్పు డీశాసనమునకు వ్యతిరేకాందోళన మొనర్చుచున్నది. ఆయా జిల్లాలయందుండు పండితులు తమకు సమీాపమునందుగల నగరములకు గ్రామములకుబోయి సభలొనర్చి ఉపన్యసించి తీర్మానించి ఆ సభాతీర్మానములను మహాజర్లను ప్రభుత్వము

వారికి పంపుచూ బిల్లువలన రాబోవు అనర్థములను ప్రజలకు బోధింపుచున్నారు. "ఇట్టిబిల్లు మతాచారములకు విరుద్ధము కావున దీనిని తొలగించవలయుననియు, ఇకమీద నెవ్వరైన ఇట్టి బిల్లులను శాసన సభలకు తెచ్చినయెడల వానిని అంగీకరింపవలదనియు గవర్నరు జనరలు దగ్గఱకు రాయభారము పోవుటకుగాను ప్రతిజిల్లానుండియు ప్రతినిధులను నిర్ణయించుచున్నారు. మన యాంధ్రదేశమునందుకూడ మనమున్నూ యిట్టి యాందోళనముచేసి మన మతాచార స్వాతంత్ర్యమును కాపాడుకొనవలయును.

చేయవలసిన రీతి.

1. ఆయాగ్రామములందు సభలుచేసి యీ బిల్లువలన మనకు రాబోవ్యేనష్టములు, అవమానములు, మానభంగములు మున్నగునవి చక్కగా జనులకు బోధింపవలయును. బోధించిన తరువాత

1. హిస్ ఎక్సలంసి ది గవర్నరు జనరలు ఇన్ కౌంసిలువారికి సిమ్లా.
2. ది సెక్రటరి లెజిస్లేటివు డిపార్టుమెంటు, గవర్నమెంటు ఆప్ ఇండియా — సిమ్లా.
3. హిస్ ఎక్సలంసి ది గవర్నరు ఆప్ మదరాసు ఇన్ కౌంసిలు వారికి మదరాసు.
4. సెక్రటరీ లెజిస్లేటీవు డిపార్టుమెంటు గవర్నమెంటు ఆప్ మదరాసు.

ఈ నలుగురకు విడివిడిగా మహజర్లమీద దస్కతులు చేయించి దస్కతు జేసినవారికి హోదా అడ్రసు మున్నగునవి అవకాశ మున్నంతవఱకు ఇంగ్లీషులో జేయించి తిరుగు రశీదుతోసహా రిజస్టరుగా పంపవలయును. కవరుపైన చేరినటుల రశీదు మనకు చేరుటకుగాను ఒకరి పేరును మాత్రమే వ్రాయవలయును.

ఇంతమంది దస్కతులతో ఈమహజరు గౌర్నరుజనరలు వగైరాలకు పంపి ఆకాపినిమాత్రము మీకు పంపినామని సూచించుచూ ఏయే జిల్లానుండి పంపుచున్నారో ఆజిల్లాయొక్క.

1. డిస్ట్రిక్టు మేజస్ట్రేటుగారికిన్ని

2. డిస్ట్రిక్టు పోలీసు సూపరెంటుగారికిన్నీ ఒక్కొక్క కాపీని మామూలు కవరులో పంపవలయును. ఇండియాశాసన సభాసభ్యులగు M. K. ఆచార్య అనువారు యీబిల్లు మతాచారధర్మములకు విరుద్ధమయినదని ఈబిల్లునకు వ్యతిరేకముగ శాసనసభయందు వాదించియున్నారు, కావున ఒక్కకాపిని M. K. ఆచార్యగారు M. L. A నెం 46 లింగిశెట్టివీధి, మదరాసు అని పంపించవలయును.

3. స్థానిక ఆంధ్రపత్రికలకున్నూ తెలుపవలయును. హిందూ పత్రిక మున్నగు ఇంగ్లీషు పత్రికలకు ఇంగ్లీషుతోనున్నూ పంపుట చాలామంచిది. ఈ పని అంతయు జూను మాసములోపల జరి తీరవలయును. తాలూకాకు ఒక రిద్దఱు ఎక్కుడు శ్రద్ధను వహించి గాని యీ పని నెరవేరదు. దేశ దురదృష్టవశముచేత ఇప్పుడు ప్రకటింపబడుచున్న పత్రికలలో దాదాపు 15 పాళ్ళు సనాతనధర్మ ప్రతికూలురగువారిచేత నడిపింపబడు చున్నవి. వీరికి ఒక నీతిగాని న్యాయముగాని లేదు. ఏలయందురా! ప్రజాభిప్రాయమును తెలుపుటయే మాధర్మమని చెప్పుచుందురు గాని తమ కిష్టములేని విషయములను ప్రకటింపరు. ఇదియేనా ప్రజాభిప్రాయ ప్రకటనము.

వెనుక క్రూరప్రభుత్వమువారు కత్తితో బెదరించినప్పుడుకూడ నిర్భయముగా కత్తికి తలయొగ్గి కాపాడుకొనివచ్చిన మన మతాచారధర్మములను సంఘసంస్కరణ మనుపేరుతో వర్ణసంకరమును ప్రచారము చేయుచున్న "రిఫార్మర్లు" అనువారు మన మతాచారనియమము నెఱుగని ప్రభుత్వమువారియందజేరి శాసనము లొనర్చి వర్ణసంకరము జేయింప దలంచినారు. వారి దురుద్యమమును మనమిప్పుడ

తగిన కట్టుదిట్టముతో ఎదుర్కొనవలయును. పండితులు తమ విద్యను ధనికులు తమ ధనమును ఇందులకు వినియోగించి పరిశ్రమ యొనర్ప వలయును. ఆయా జిల్లాలయందు మతాచార ధర్మాభిమానులును, రాజకీయ భాషాభిజ్ఞులును అగు వారి నొకరిని సంఘాధ్యక్షునిగా నెన ర్చుకొని యీ ప్రచారమునకు వలయు ధనసహాయమును సేకరింపవల యును. పండితులగువారలు గ్రామగ్రామములకు బోయి సభలు చేసి మహజరు మున్నగునవి పంపుచూ ఎప్పటివిషయ మప్పటికి దేశభాషా పత్రికలయందున్నూ హూణభాషా పత్రికలకున్నూ తెలుపుచుండ వలయును. ఒక్కొక్క మండలమునుండి తగినవారిని వైసరాయిగారి దగ్గఱకు రాయభారము పంపుటకు ఏర్పఱచి అన్నిజిల్లాలనుండి ఏర్పఱె చినవారి కొకచోట సమావేశ మేర్పఱిచి తాము వైస్రాయిగారితో చర్చింపనున్న విషయము నేకగ్రీవముగ ముందు తీర్మానించుకొనవల యును యుక్తమని తోచినయెడల ద్రావిడదేశమునం దీవిషయమై పని చేయుచున్నవారితో సంప్రతించవలయును.

ఆంధ్రదేశమునకు చేరిన జగద్గురు పీఠాధిపతులతో సంప్రతించి తగిన సహాయమును అన్నివిధముల పొందవలయును.

అచ్చటచ్చట గ్రామములందు సభలు మున్నగునవి మనము చేయునప్పుడు రిఫార్మర్లు అనువారు మనతో నిష్కారణముగ పోట్లా డుటకు వచ్చినయెడల వారితో పోట్లాడుచు కాలక్షేపము చేయవలదు. మీ యిష్టానుసారము మీపిల్లలకు పెండ్లిండ్లు చేసికొనుటకున్నూ మానుకొనుటకున్నూ ప్రభుత్వమువారి చట్టమేమియు మిమ్ములను బాధించుట లేదుగదా ! శాస్త్రీయమని మేము విశ్వసించి ఆచరించు చున్నదానికి విరుద్ధముగ చట్టము నేర్పఱుచుచున్నారు. కావున మేము దానిని త్రోసివేయించుకొనుటకు ప్రయత్నించుచున్నారము. మీకుప కారమగు శాసనము లేకపోయినను, మాకపకారముచేయు శాసనము నిర్మింపుడని కోరుట అధమాధమకృత్య మనిమాత్రము చెప్పుడు.

హరవిలాస శారదాగారి బాల్యవివాహ చట్టము.

సెలెక్టు కమిటీ రిపోర్టు.

(ఆంధ్రపత్రికనుండి గ్రహింపబడినది.)

భారత శాసనసభలో ప్రవేశపెట్టబడిన యీ చట్టము బాల్య వివాహముల నిలుపుచేయుట కుద్దేశింపబడినది. ఒక నియమిత వయస్సునకు ముందుగా బాలబాలికలకు జరుపబడు వివాహము లేవియు చెల్లకుండునట్లుగా చేయుటయే యీ చట్టమునం దనుసరింపబడిన విధానమై యున్నది. ఈ చట్టము ప్రభుత్వమువారి యుత్తరువుపైని దేశమునం దంతటను ప్రకటింపబడగా జరుపబడిన వివాహముయొక్క న్యాయత్వముతో జోక్యము కలుగజేసికొనుట మతసంబంధమగు కారణముల బట్టియేగాక న్యాయచట్టసంబంధమగు కారణములబట్టి గూడ యక్రమమను భావము చాల తీవ్రముగా వెల్లడియయ్యెను. ఈ యాక్షేపణలను ప్రస్తుతము త్రోసివేయుటకు వీలులేదని మే మభిప్రాయపడుచున్నాము. కాబట్టి, దేశమం దంతటను విరివిగా వెలువడిన యొక సలహాపైని మే మీచట్టమును సవరించితిమి. ఈ సలహా యెట్టి దనగా, బాల్యవివాహముల నాపివేయు నుద్దేశము కొనసాగుటకుగాను, అట్టి వివాహములు న్యాయవిరుద్ధములని కొట్టివేయబడకుండ, అట్టి వివాహములలో పాల్గొనువారలపై శిక్షలు విధింపబడవలెను.

ఈ యుద్దేశముతో చట్టమును సవరింపబూనుటకు ముందుగా, మేము ప్రారంభమున చట్టములో చాలవరకు మార్పులు గావించుట యందుగల న్యాయాన్యాయములగూర్చి విచారించితిమి. ఈ చట్టము యొక్క మూలసూత్రము శాసనసభ యామోదించినది. అదెట్టిదనగా బాల్యవివాహములు శాసనము మూలమున నిలుపుచేయబడవలెను. కాని అట్లు నిలుపుచేయుట కనుసరింపబడవలసిన మార్గము సదరు చట్టములో సూచింపబడినట్లుగాక, వేరొకవిధముగా ప్రజాభిప్రాయము ప్రకారము మార్చుటకు సెలెక్టుకమిటీ కధికారముగలదు. మేము సూచించు మార్గము ప్రజాభిప్రాయమున కనుగుణ్యముగనే యున్న దనుట నిస్సంశయము. ఈ మార్గమే ప్రస్తుత మనుసరింపబడదగినదని మా యభిప్రాయము. అయినప్పటికిని సెలెక్టుకమిటీలో సదరు చట్టము మొత్తముమీద మఱియొక నూతనచట్టముగా మార్పబడుట యొక విపరీతచర్యగా మేము దలంచుచున్నాము. కాబట్టి చట్టముయొక్క భావిగమనము ప్రజాభిప్రాయము పూర్తిగ వెల్లడియైన పిమ్మటనే పూర్తియగు విచారణపైని క్రమమగు మార్గము ద్రొక్కవలెను.

ప్రవేశపెట్టబడిన చట్టము హిందూ, జైన, సిక్కు, బ్రాహ్మో, ఆర్యసమాజ, బౌద్ధమతస్థులకే సంబంధించియున్నది. అయితే ఏ బాల్య వివాహములో నైనను పాల్గొనువారికి శిక్ష విధింపబడునట్లుగా మేము చట్టమును సవరింప జూచుచున్నాము. కాబట్టియు మరికొన్ని ఇతర సంఘములలోగూడ బాల్యవివాహము జరుగుచున్న కారణముచేతను సవరింపబడిన చట్టము సామాన్యముగా బ్రిటీషు ఇండియాలోని యన్ని తరగతులవారికిని సంఘములకును వర్తించవలెనని మేము సూచించు చున్నాము.

చాల చర్చ సలిపినమీదట బాలురకు 18 సంవత్సరములును బాలికలకు 14 సంవత్సరములును వివాహవయఃపరిమితిగా మేము నిర్ణయించితిమి. ఈ వయస్సులు అత్యున్నతవయస్సు అని యనేకుల యభిప్రాయమై యుండుట గుర్తించుచున్నాము కాని యింతకంటె తక్కువ వయస్సుల కంగీకరింపని సంఘసంస్కర్తల యభిప్రాయముగూడ చాల బలముగా నున్నది. ఇంతేగాక, పదునాలుగేండ్లకు తక్కువగల బాలికలకు తరుచుగా వివాహము జరుపనట్టి కొన్ని సంఘములుకూడ భారతదేశమందు గలవు గాన, ఇంతకంటె తక్కువ వయస్సు నిర్ణయింపబడినచో నదియే వివాహమునకు తగిన వయస్సుగా యీ సంఘమువారు భావించుట కవకాశ మేర్పడగలదు.

నిర్ణయింపబడవలసిన మఱియొక ముఖ్యసూత్ర మేమనగ, బాల్యవివాహములలో పాల్గొనువారలలో నెట్టివారు శిక్షార్హులో నిరూపింపబడుట.

ఈ క్రింది తరగతులవారు చట్టముక్రింద శిక్షార్హులగుటకు మేము నిశ్చయించితిమి :—

(1) పసిబాలికను వివాహమాడు యౌవన పురుషులు. (2) బాల్యవివాహమునకు సంబంధించిన విధాయక కృత్యమును దేనినైన నొనర్చినవారు. (3) బాల్యవివాహమునకు ప్రోత్సాహమును అనుమతిని యిచ్చు తలిదండ్రులు లేక పోషకులు.

పై 1 వ యంశము చాల చర్చపైని నిశ్చయింపబడెను.

ఒక పసిబాలుని వివాహమాడు స్త్రీవిషయమున నెట్టి శిక్షయు సూచింపబడలేదు. ఎందు కనగా యిట్టి వివాహము జరుగుటయరుదు.

ఇంతేగాక అట్టి వివాహ మొకవేళ జరిగిననుగూడ వరుడు బాలుడగుటవలన వరునిపక్షమువారు చట్టముల క్రింద శిక్షార్హు లగుదురు.

యౌవనపురుషుల విషయమున 18-21 యేండ్ల నడుమనుండువారు మెజారిటీ వయస్సు వచ్చియున్నవారైనప్పటికిని, వారి తలిదండ్రుల యధీనములో నింక నుందురుగాన, తమ తలిదండ్రులచే నిశ్చయింపబడిన వివాహమునకు తామే పూర్తియగు బాధ్యతవహింపజాలరు. కాబట్టి యట్టి చిన్నపురుషులను శిక్షించుట యన్యాయము గనుక, వీరికి రు. 1000 లు జరిమానా శిక్ష మాత్రమే విధించబడినది. 21 యేండ్లుదాటిన పురుషులకు ఒక మాసము విడి ఖైదుగాని, రు. 1000 వరకు జరిమానాగాని, లేక రెండుశిక్షలుగాని విధింపబడినది.

బాల్యవివాహపు కేసులను విచారించుటకు రాజధాని మేజస్ట్రేటుకోర్టులకును, జిల్లా మేజస్ట్రేటుకోర్టులకును మాత్రమే యధికారము వుండవలెను. ఏ వివాహముగూర్చిగాని వివాహము జరిగిన యొక సంవత్సరములోగా ఫిర్యాదు చేయబడవలెను. కోర్టు ఫిర్యాదులు త్రోసివేసిననే తప్ప, అన్ని కేసులయందును ముందుగా ప్రారంభ విచారణ సలుపవలెను. ఫిర్యాది ముందుగా పూచీకత్తు నొసగవలెను.

ఈ చట్టము 1930 సం॥ ఏప్రిలు 1-వ తేదివరకు అమలులో బెట్టబడగూడదు. ఈలోపున చట్టముయొక్క నిబంధనలు, యుద్దేశములు, అన్నితరగతులవారికిని సంఘములవారికిని విరివిగా ప్రకటింపబడవలెను.

ప్రవేశపెట్టబడిన చట్టము 7-2-1927 తేది ఫోర్టుసెంటుజార్జి గెజెటులో ప్రకటింపబడియున్నది. సదరు చట్టము మాచే యనేక మార్పులతో సవరింపబడియున్నందునను, మరల ప్రకటింపబడవలయు

ననియు, ప్రస్తుతశాసనసభా సమావేశములో చట్టము నామోదింప జేయుట కెట్టి చర్యలు దీసికోబడగూడదనియు, యీ సమావేశము నకును రాబోవు సమావేశమునకును మధ్యకాలములో యీ చట్టమును ఆంగ్లభాషలోనే గాక అన్ని ముఖ్య మాతృభాషలలోగూడ సాధ్యమగునంత విరివిగా ప్రకటింపవలెననియు మేము గోరుచున్నాము.

ఇట్లు:- మహమ్మదు యాకూబు. జె. క్రియారు. హరవిలాస శారదా. లజపతిరాయి. రంగవిహారిలాలు. ఎం. ఆర్. జయకర్. ఎచ్. ఎ. జె. గిడ్నే. ఎం. ఎం. మాలవ్యా. హెచ్. ఎస్. గోర్. డబ్లియు. ఎ. క్రాన్‌గ్రేస్. ఎస్. శ్రీనివాసయ్యంగారు. కె. సి. రాయ్. జె. సి. ఛాటర్జీ. డి. చమ్మనులాలు. గంగానందసింహా.

సెలెక్టుకమిటీ సభ్యులు, 21-3-1928.

భిన్నాభిప్రాయములు.

పండిత మాలవ్యాగారి యభిప్రాయము.

చట్టము శాసనసభచే విచారింపబడినపుడు నేను సూచించి యుండిన మార్గములనుబట్టి బాలురకు సవరింపబడినందుకు నేను సంతసించుచున్నాను. కాని, రెండు ముఖ్యవిషయములలో మాత్రము నాతోడిసభ్యులలో నధికసంఖ్యాకులతో నే నేకీభవించను. 11 యేండ్లకు లోపువయస్సుగల బాలికల వివాహములు శిక్షార్హములుగా జేయు సూచన పూర్వాచారహిందువులలో నెక్కువమందిలో న్యాయమగు ప్రతికూలభావము పెరుగుటకు కారణమగును. సదరు వయస్సు 11 యేండ్లకు నిర్ణయింపబడవలెననియు, హిందూసంఘముయొక్క అన్ని పక్షములవారి యేకగ్రీవాభిప్రాయము. అందుకు సమ్మతించేయెడల అట్టి నిర్ణయము శాసింపబడవలెననియు నేను గట్టిగా చెప్పియుంటిని.

12 యేండ్లవయస్సు నిర్ణయింపబడినను గూడ, పూర్వాచారాభిప్రాయములో కొంతభాగము అందుకు సమ్మతింపవచ్చును. కాని, నా యభిప్రాయములో, హిందువుల వివాహ మొక మతసంబంధమగు పవిత్రకార్యమగుటచేతను, వారిలో వివాహపూర్వం వయస్సువిషయమున చిరకాలమునుండియు ప్రబలియున్న సంపూర్ణవిశ్వాస మట్లే యుండుటచేతను, 12-14 యేండ్లకు నడుమవయస్సున జరుపబడు వివాహమును శిక్షార్హ మొనర్చుట చాల పొరబాటు. బాలికల వివాహార్హ వయస్సు 12 యేండ్లకంటె నెక్కువ గావించుట, ప్రజలలో నెక్కువ విద్యావ్యాపకమువలనను, సాంఘిక, శారీరవిషయక సద్భావముల

పెంపొందింపజేయుటవలనను, సాధ్యపడగలదని నేను తలంచెదను. వీని ఫలితము లిదివరకే గానబడుచున్నవి.

సదరు చట్టముక్రింద శిక్షార్హులగువారి కెట్టి జయిలు శిక్ష విధింపబడుటకును నేనంగీకరింపను. ప్రభుత్వమువారు ప్రజల సహకారమును బొంది చట్టనిబంధనలను ప్రజలకు బోధపడునట్లుగా విరివిగా ప్రకటించినచో, వేయిరూప్యములవరకు జరిమానా విధించబడునను భయము, శిక్షకు లోనుగావలసి వచ్చునను లజ్జాభావము, ఈ రెండును బాల్యవివాహములను జరుపకుండ ప్రజల నాటంకపరుపగలవని నేనూహించెదను. ఎట్టి సందర్భములోనైనను, క్రొత్తశాసనము అమలు జరుపబడిన మొదటి కొద్దిసంవత్సరముల వరకును జైలు శిక్షను చేర్చుటకు నేనంగీకరింపను.

డి. చమ్మనులాలుగారి యభిప్రాయము.

ఈ దిగువషరతులతో నే నామోదించుచున్నాను:–1. బాలిక వివాహవయస్సు 16 యేండ్లకు హెచ్చింపబడవలెను. 2. అన్నివివాహములను నిర్బంధముగా రిజిస్ట్రీచేయించుట కధికారముగైకొనవలెను. 3 బాల్యవివాహములు జరుపువారికి విధింపబడుశిక్ష అట్టివివాహములను వారు మరల జరుపకుండునట్లుగా విధింపబడవలెను.

గంగానంద సింహాగారి యభిప్రాయము.

14 యేండ్లు బాలికలవివాహమునకు అత్యున్నత వయస్సుగా హిందూసంఘములో నెక్కువమందిచే పరిగణింపబడునని నేను తలచెదను. మహమ్మదీయ, క్రైస్తవ, పార్సీ, సంఘములును, హిందూ

సంఘములో కొంతభాగమునుగూడ 14 యేండ్లకంటె తక్కువ వయస్సు బాలికలవివాహవయస్సుగా శాసింపబడు నెడల, తమ తమ సంఘములలో నిర్ణయింపబడిన వివాహవయస్సును తగ్గించుటకు యీచట్ట ముద్దేశింప బడినట్లుగా భావించెదరని నేనెరుగుదును. అయినప్పటికిని, హిందూసంఘములలో నెక్కువభాగము రజస్వలా పూర్వ వివాహమున కనుకూలముగా చాల దృఢాభిప్రాయము గలిగి యున్నారను విషయము నేను గుర్తింపకపోలేదు. వీరు వివాహము నొక పవిత్రకార్యముగా జూచెదరు. వారిలో సామాన్యముగా వివాహము జరుపుటకు గర్భాధానోత్సవ మొక యవసరకార్యముగాదు.

హిందూమహాసభలోను అఖిలభారత సనాతనధర్మ మహాసభయును గూడ బాలికల వివాహవయస్సు 12 యేండ్లకు తక్కువ కాకూడదనియు, బాలికకు 16 యేండ్లవయస్సురాక పూర్వము గర్భాధానోత్సవముజరుపబడగూడదనియు నిర్ణయించినవి. హిందూప్రజలలో గలయిట్టియధిక సంఖ్యాకాభిప్రాయములనుత్రోసిబుచ్చుట న్యాయము గాదు. కావున బాలికల వివాహవయస్సు 12 యేండ్లకు తక్కువ కాకూడదని నిర్ణయింపబడుటయే న్యాయమని నేను తలంచెదను. ఇంత కెక్కువవయస్సు నిర్ణయింపగోరువారు అట్టి నిర్ణయ మామోదింపబడుటలో గల కష్టములను గుర్తించి ప్రస్తుతము 12 ఏండ్ల వయోనిర్ణయముతోనే తృప్తినొందెదరని నేను దలంచెదను. ఇట్టి సవరణతో గావింపబడిన శాసనమున కయినను యెంత వరకు విజయము చేకూరునో మనము కనిపెట్టిచూడవలసియున్నది.

To

The Secretary,
Legislative Department,
Govt. of India, Simla.

The humble memorial of the Hindus of several Commnnities of the...........District, Madras Presidency, protesting against the passing of the Child - Marriage Reform Bill introduced (into the Legislative Council, Madras; into the Legislative Assembly, Delhi and praying that it) may not be proceeded with or given effect to, if obstinately passed even.

May it please Your Excellency,

1. The memorialists emphatically though humbly protest against the passing of the Child Marriage Bill introduced into the Legislative Assembly by Mr. Harabilas Sarada, and by Dr. Muthu Lakshmi Reddi's similar Bill in the Madras Legislative Council, for the following amongst other reasons:—

2. The Bills are quite in contravention of the letter and spirit of the injunctions laid down in the Hindu Dharma Shastra and to permit the passing of such Bills penalising the Hindus for performing the marriages of their children according to their religious laws and customs is in open defiance and utter disregard of the Queen's Proclamation of 1858 promising neutrality in respect of religious and social matters.

3. The fundamental Hindu conception of marriage as a religious sacrament is unlike the manifold different conceptions of the same by followers of other religions; this is completely overlooked by the supporters of the

Bills in question. The Hindu Marriage is a sacrament and not a contract. It is based on religious doctrines and cannot therefore be made the subject of legislation.

4. The promoters of the Bill in the Legislative bodies concerned in their political frenzy have completely ignored the principles of religious neutrality. They evidently desire to drive peaceful citizens to the brink of revolution and have entirely forgotten that they have not got the sanction behind them of their constituencies in the matter of socio-religious legislation. In particular the memorialists beg to urge that Mr. S. Srinivasa Iyengar, M. L. A., who was the only Madrasi Member of the Select Committee on Mr. Sarada's Bill, does not represent in any sense the orthodox Hindus of Madras Province.

5. It is surprising that these Indian Legislative bodies are going a step further than even Englishmen in their eagerness to imitate the latter. The Law in England does not prohibit or declare void marriages of girls above 12 years and before their age of puberty; in India on the other hand according to Sastraic injunctions and traditions a girl among the Brahmin, Vysya and several other communities must be given away in marriage before she attains her puberty and violation of this would make the parents of the girls sinners, and the society looks upon them as outcastes. This bill if made into an Act would certainly throw all the orthodox Hindus into confusion and there would be no remedy except to undergo the penalties imposed by the Act. The so-called Indian leaders have neither patience nor self-sacrifice to popularise their views but want to enforce their new-fangled ideas at the point of the bayonet as they wrongly imagine that such legislation would hasten the attainment of Swaraj.

6. The Members of the Legislative bodies concerned profess several and different religions and are utterly incompetent to sit in Judgment over the religious rights of the orthodox Hindu community. Even the few Hindu members thereof represent only the political creeds of various parties and are not elected to represent the religious views of Hindus at large.

7. The majority of such Legislative bodies have no right to legislate against the wishes of any minority in matters affecting religion and social custom; they have no right to compel minorities to abrogate their own principles and forsake their own conscience. Such a legislation is bound to create revolution among those affected and aggravate the communal bitterness already rampant in the country.

If at all they want that this reform should be effected only permissive legislation legalising post-puberty marriages among the Brahmins may be made as done in the case of the Hindu Widow re-marriage Act, without enforcing reform with a penalty.

8. The Brahmos and Arya Samajists do not in any way represent the Orthodox opinion of caste Hindus. This matter can under no circumstances be compared to the Sattee which is put off by legislation. Performance of "Sattee" is not mandatory on the widows according to Sastras but on the other hand recommendatory. The Government is but justified in suppressing outrageous and objectionable conduct on the part of those who instigate the widow to loose her life by throwing herself into the funeral pyre of her husband under compulsion.

9. The mere paper demonstration of social Reformers and Brahmo Arya Samajists in the English Newspapers should not be counted as indicating the general willingness of the communities concerned viz., the Brahmins, the Vysyas and several others to submit to the said legislation. The politically minded leaders, prominently mentioned in Newspapers, are not properly giving ventilation to the views of the Orthodox Hindus and the minor vernacular papers are completely ignored. It is a misfortune in India that the views and tastes of the Editors of Newspapers are a factor of great consideration in selecting and dissiminating the views of the people even in matters vitally concerning them.

10. It is only the English educated women of the land that are making their views known, and even amongst them there are several opposed to this legislation. As regards Indian women proper, who are in larger numbers, who are in agreement with the shastraic traditions and customs, their opinions are beyond the accessability of public representation. They even feel it an insult if their opinion is sought on this matter, since zealous, as they are, to this custom and tradition, the violation of which they can never tolerate. Taking advantage of the meekness and silence of the majority, a few ultra are seeking to represent their entire sex in India.

11. In conclusion, the memorialists humbly pray that your Excellency may be graciously pleased to veto the Bills even if they should be passed by the legislatures concerned and not give effect to them and thereby protect not only the religious principles and scruples of the orthodox communities affected, but also prevent the socio religious war and revolution that must necessarily ensue if these Bills are passed into Law.

ఘనతవహించిన ఇండియా గవర్నమెంటు లెజిస్లేటివ్ డిపార్టుమెంటు, శక్రటరిగారి సన్నిధికి-

చెన్నరాష్ట్రములోని .... జిల్లాకు చెందిన వివిధకులము లకు చెందిన హిందువులమగు మేము మదరాసు శాసనసభలో ఇటీవల ప్రవేశపెట్టబడినట్టియు, సామ్రాజ్యశాసనసభలో చర్చింపబడు చున్నట్టియు "హైల్లుమారేజి రిఫారంబిల్లు" లను ప్రభుత్వమువారు చర్చకు రాకుండునట్లు నిరోధించవలయుననియు, ఎట్లయినను చట్టము కావింపబడినయెడల ఆచరణలోనికి రాకుండునట్లు "వీటో" చేయ వలయుననియు వినయపూర్వకముగా ప్రార్థించుచు సమర్పించుకొన్న మహాజరు అర్జీ.

ఘనమైన అయ్యా!

1. ఈ మహాజరుదారులు వినయపూర్వకముగా ప్రార్థించు విషయ మేమనగా, మదరాసు శాసనసభలో డాక్టరు ముత్తులక్ష్మి రెడ్డి గారిచేతను, సామ్రాజ్యశాసనసభలో "హరవిలాసశారదా" గారి చేతను ప్రవేశపెట్టబడిన "హైల్లుమారేజిబిల్లు" క్రమమైనది గాదనియు ఈ క్రింద చెప్పబోవు కారణములచేత మా అసమ్మతికి పాత్రమైన దనియు తెలుపుకొనుచున్నాము.

2. ఈ బిల్లు హిందూధర్మశాస్త్రములలో చెప్పబడిన న్యాయ ములకున్నూ సాంప్రదాయములకున్నూ సంపూర్ణముగా వ్యతిరేకమై నందువల్లనున్నూ, శాస్త్రమతాచారముల ననుసరించి తమ తమ పిల్ల లకు పెండ్లి చేయు తలిదండ్రులు మున్నగువారిని శిక్షించుమని ప్రేరే

పించుటచేతనున్నూ, శాస్త్రప్రసిద్ధమై సనాతనముగా జరుపబడుచున్న ఆచారమునకు వ్యతిరేకమగుటయేగాక 1858 సంవత్సరమున మతసంబంధములైన విషయములలో తాటస్థ్యమును వహించెదమని ప్రకటించిన ఘనతచెందిన శ్రీవిక్టోరియారాణిగారి ప్రోక్లమేషనుకు విరోధమగుటచేతనున్నూ న్యాయమైనదికాదు.

3. హిందూమతస్థుల వివాహము మత సంస్కారము గాని పాశ్చాత్యదేశమునందువలె కంట్రాక్టుగాదు. కనుక తలచినప్పుడు మార్చుకొనుచుండుటకుగాని విచ్ఛేద మొనర్చుకొనుటకుగాని అవకాశము లేనిదను విషయమును యీ బిల్లు తెచ్చినవా రెంతమాత్రము గమనించుటలేదు. ఇది మతసాంప్రదాయములకు సంపూర్ణముగా చెందినవిషయము కనుక దీనినిగురించి చట్టము లొనర్చుటకు ఎవ్వరికి అధికారముగాని అవకాశముగాని ఎంతమాత్రము లేదు.

4. ఈ బిల్లును ప్రవేశపెట్టినవారు "మతసంబంధమునందు తాటస్థ్యభావము వహించవలయు" నను ముఖ్యసూత్రమునే మరచి రాజకీయములతో దీనిని ముడిపెట్టుచున్నారు. తాము ఎవరిచేత యోందు కొఱకు యీ సభలకు ఎన్నుకొనబడిరో అట్టి వోటరుల అభిప్రాయములను ఇష్టములను ఆలోచించక మత సాంఘిక విషయములందు చట్టములకావించుటకు ప్రయత్నించుచున్నారు. ఈ సందర్భమున చెన్నరాష్ట్రమునకు చెంది, యీ శారదాగారి బిల్లును చర్చించిన సెలెక్ట్ కమిటీలో సభ్యుడగు యస్. శ్రీనివాసయ్యంగారు ఆర్థడాక్సు హిందువుల యభిప్రాయమును ప్రకటించువారు కానే గారు.

5. ఇండియా శాసననిర్మాణసభలోని సభ్యులు ఇంగ్లీషువారిని అనుకరించుటలో వారికన్నను ముందంజ వేయుచున్నారు. ఇంగ్లండునందు 12 సం॥ లోబడి రజస్వలాత్పూర్వమే చేయబడిన వివాహ

ములు చట్ట సమ్మతముగా నున్నవి. రజస్వలాత్పూర్వమే వివాహము చేసి తీరవలయునను శాస్త్రసంప్రదాయ నిర్బంధముగల హిందూదేశ మునందు శాస్త్రసమ్మతముగా చేయబడు వివాహములను శిక్షాపాత్ర ములుగా చేయుట ఏటిధర్మమో ఊహింపజాలకున్నాము. బ్రాహ్మణ వైశ్యాది కొన్నిసంఘములవారు రజస్వలాత్పూర్వమే వివాహము చేయనియెడల పాపులై సంఘబహిష్కృతులగుదురని శాస్త్రాచార ములో ఘోషించుచుండగా అట్టివారిని బలాత్కారముగ శాసనమను మిషతో దండించుటన్యాయ్యమైన ప్రభుత్వముయొక్క ధర్మముకాదు. ఈ బిల్లును చట్టముగా నొనర్చినయెడ అర్థడాక్సు హిందువులు శిక్షను పొందుటకైన అంగీకరించెదరుగాని శాస్త్రవిరుద్ధమైన ప్రభుత్వచట్ట మును వివాహవిషయమై ఎన్నటికిని అంగీకరింపరు. హిందూనాయ కులమని తలంచు ఇప్పటి ప్రముఖులు ఇట్టి చట్టములవలననే తాము కోరెడి స్వరాజ్యము లభింపగలదను పిచ్చిఊహగలవారై తమ యభి ప్రాయములను ప్రజలకు ఉద్బోధించి వారిని తమవైపు ఆకర్షించుటకు బదులుగా శాసనమను తుపాకిని చూపించి భయపెట్టుట యెప్పటికిన్ని న్యాయముగాదు. అంతగా కావలసినయెడల విడోమారేజి ఆక్టువలె ఐచ్ఛికముగ జేసికొన వచ్చును.

6. శాసనసభలయందు గల నానావిధ మతములకు చేరిన శాసన సభ్యులు రాజకీయవిషయముల చర్చించుట కేర్పడినవారు గాన హిందువుల మతవిషయములగు చట్టముల నిర్మించుటకు వారికెట్టి అధి కారమున్నూ లేదు.

7. అల్పసంఖ్యాకుల మతాచారస్వాతంత్ర్యముల నిర్మూలించు శాసనముల చేయుటకు శాసనసభలయందు గల అధికసంఖ్యాక సభ్యు లకు హక్కు లేదు. దీనివలన లేనిపోని అసంతృప్తిని సంఘమునందు మాత్రము కలుగజేయగలరు.

8. బ్రాహ్మసమాజికులును, ఆర్యసమాజికులును, సవర్ణ హిందువులకు ద్వేషులుగాని అనుకూలురుగారు. కొందఱు మత విషయమైన సహగమనమును ఆపినటుల దీనిని ఆపవచ్చుననుచున్నారు. కాని అది తప్పు. సహగమనము ఐచ్ఛికముగాని నిర్బంధము కాదు. స్త్రీ ఇచ్ఛకు వ్యతిరేకముగ సహగమనమును ఎవ్వరో బలాత్కరించి చేయించుచున్నందువలన దానిని ఆపుట ప్రభుత్వమువారి ధర్మమే.

9. పత్రికలందుగల ఆందోళనముచూచి అధికసంఖ్యాకులు ఈ చట్టము నంగీకరించిరని తలంచుట తప్పు. ఈ పత్రిక లిట్టి విషయము నందు స్వాభిప్రాయానుకూలములైన వానినే ప్రకటించి తద్వ్యతిరేక జనాభిప్రాయమును ప్రకటించుటయే లేదు.

10. ఆంగ్లవిద్య నభ్యసించి పాశ్చాత్యాభిరుచులకు సుముఖులైన స్త్రీలే సభలు పత్రికలు మున్నగువాని మూలమున యీ బిల్లుల నామోదించుచున్నారు. వారిలోను కొందఱు వ్యతిరేకాభిప్రాయము తెలుపుచున్నారు. అధికసంఖ్యగల ప్రాచీనాచారపరాయణు లగు స్త్రీలు ఇట్టి విషయములందు తమ యభిప్రాయమును తెలుపుట కిచ్ఛగింపరు. అది వారి శాస్త్రీయవిశ్వాసము.

11. కావున ప్రభుత్వమువారు గమనించి వివాహసంబంధమైనట్టియు, శాస్త్రసంప్రదాయవిరుద్ధమైనట్టియు, ఈ బిల్లును తొలగించి మతాచార తాటస్థ్యమునందు మీకుగల యభిప్రాయమును మఱొకతూరి తెలిపి మమ్ములను సంరక్షించవలయునని ప్రార్థించుచున్నాము.

ఇట్లు మీ విధేయులు,

౧౧ గోటేటి వేణుగోపాలరావుగారు, పోలీసుసబిన్‌స్పెక్టరు, పత్తిపాడు
౧౨ చిక్కారాజు మట్టుపల్లి రావుగారు, చెలకోతిక.
౧౩ రాచకొండ వెంకటరామయ్యగారు, ఎనమదల
౧౪ నారాయణరావుగారు, దాతారుపల్లె
౧౫ రంగరాజు గోపాలకిషన్‌రావు దేశముఖుగారు-సాపురం.
౧౬ జూలూరి వెంకటరత్నంపంతులుగారు, గుంటూరు
౧౭ భాస్కరరాయని వెంకటరామయ్యగారు, వంగపల్లి
౧౮ కవులూరి నరసింహారావుగారు, తాలూకా గుమాస్తా-నర్సారావుపేట
౧౯ బుడంపాటి సుబ్బయ్యగారు, మర్చంట్, కాకినాడ
౨౦ వేలూరి రామన్నగుప్తగారు, సదాశివునిపేట
౨౧ రామూరి సుబ్బయ్యగారు - శ్రీ శ్రీ విరూపాక్షసంస్థాన ప్రధానమంత్రి
౨౨ ఘంటంభట్లగారి వెంకటభుజంగముగారు - ముసలాపురం
౨౩ దండు గుండేరావుగారు, కరణము - ముసలాపురం
౨౪ తిగుళ్ళ కృష్ణారెడ్డిగారు. పటేలు - ముసలాపురం
౨౫ కప్పగంతు సుబ్బారావుగారు - పోలీసుసబిన్‌స్పెక్టరు - కొల్లూరు
౨౬ రంగావజ్ఝుల రంగయ్యగారు, నర్సారావుపేట
౨౭ మండ చినవెంకయ్యగారు, దండమూడి.
౨౮ శ్యామాపంతుల గోపాలరావుగారు - హైదరాబాద్.
౨౯ తిరుమలనల్లాన్ చక్రవర్తి వరదాచార్యుల అయ్యవార్లంగారు - శాతాపురం.
౩౦ కన్నయ్యగారిసంగయ్యగారు-ముసలాపురం
౩౧ చక్కిలం పాపయ్యగారు-ముసలాపురం
౩౨ తాళవెలిమ లింగన్నమొకద్దంగారు-గడిపెద్దాపురం
౩౩ కిషన్‌రావు దేశపాండ్యాగారు తాళ్లపల్లి
౩౪ వెంకటరాజయ్య, మక్తేదారుగారు - సీతారాంపురం
౩౫ సుబ్బారెడ్డి దేశముఖుగారు, క్షీరసాగరం.
౩౬ కుంటపల్లి రామారావుగారు, సంగెం.
౩౭ చివుకుల శ్రీరామశర్మగారు- నాగులుప్పలపాడు
౩౮ రాయచూరి బండేరావుగారు, అయినాపురం.
౩౯ గజవాడ వెంకటాచార్యులుగారు, అల్లాదుర్గము
౪౦ కాకిరాల రామచంద్రయ్యగారు, మముదాపురము
౪౧ లక్ష్మీనారాయణ గౌడు సెట్టిగారు, అందోలు
౪౨ కొండంభట్లగారి వెంకన్నగారు, గుమ్మడిదల
౪౩ లింగాల సీతారామరెడ్డి బండారెడ్డి దేశముఖుగార్లు-నారాయణపురం
౪౪ చెన్నూరి నరసింహారావు దేశపాండ్యాగారు-పెదవీడు.
౪౫ కందాళం కేశవాచార్యులుగారు-కిచ్చన్నపల్లె.
౪౬ కుంటపల్లి అమృతరావుగారు-సంగెం.
౪౭ మొసలి పాపిరెడ్డి మొకద్దంగారు-కొమ్మేపల్లె.
౪౮ మాణిక్యంగారి బాలకృష్ణయ్యగారు-హైదరాబాద.

అభినవ సరస్వతి

సంపాదకుఁడు - నాగరఖండస్వర్ణకారవ్యవహారాది బహుగ్రంథకర్తయగు
జానపాటి పట్టాభిరామశాస్త్రి.

ఇది యొకమాసపత్రిక. ఇందు వర్ణాశ్రమధర్మబోధక గ్రంథములును విమర్శనములును వ్యాసములును బ్రకటింపఁబడును. చందా సం॥ 1 కి రు 3—0—0

ఈ కార్యస్థానమున వెలకుదొరకు పుస్తకములు.

1	కరిణీకోద్ధారిణి [పూరి వీరభద్రకవి]	...	0	4	0
2	వాసంతికాపరిణయ నాటకము	...	0	4	0
8	కంసవధ నాటకము	...	0	8	0
4	చమత్కారమంజరి (సింహాద్రి వెంకటాచార్యులు)		0	4	0
5	విరూపాక్షపీఠగురుపరంపర	...	0	2	0
6	నీతిగీతులు (సుమతిశతకమునకు సంస్కృతము)	...	0	2	0
7	విశ్వబ్రాహ్మణశబ్దఖండనము, బ్రాహ్మణశబ్దవిచారము		0	2	0
8	విగ్రహారాధన ఖండనఖండనము	...	0	4	0
9	చిత్తూరుజిల్లాతీర్పు విమర్శనము (పత్రికాధిపతి)	...	0	4	0
10	సంగదోషము	...	0	3	0
11	అస్పృశ్యతానివారణ ఖండనము(మల్లాది రామకృష్ణచయనులు గారు)		0	8	0
12	వత్సలనీతిశతకము	...	0	1	0
13	శివానందలహరి (తంగెడ రామకృష్ణకవి)	...	0	4	0
14	నర్సారావుపేట శతావధానము (తిరుపతివెంకటీయము)		0	3	0
15	పశ్యాంపుశ్యాం	...	0	2	0
16	పశ్యశబ్దవిచారము	...	0	2	0
17	పురశ్చరణము	...	0	2	0
18	శంతనురాజచరిత్ర	...	0	14	0
19	వర్ణవ్యవస్థ	...	0	4	0
30	స్వర్ణకారవ్యవహారము	...	1	8	0
21	శుద్ధాంధ్రహరిశ్చంద్ర చరిత్రము	...	0	10	0
22	అభినవశాకుంతల నాటకము	...	0	8	0
28	సూతసంహిత-ఆంధ్రము	...	2	0	0
24	స్కాందమహాపురాణాంతర్గతనాగరఖండము (౧ సంపుటము)		1	0	0
25	డిటో నాగరఖండము (౨ సంపుటము)		1	8	0
26	భారతీయప్రబోధము (పిశుపాటి చిదంబరశాస్త్రి)		0	4	0
27	ధర్మనిర్ణయము.		0	4	0
28	భారతకథాతత్త్వనిర్ణయము(మల్లాదిరామకృష్ణవిద్వచ్ఛయనులుగారు)		0	4	0

అభినవసరస్వతీకార్యస్థానము, జానపాడు, పిడుగురాళ్ళపోస్టు,
గుంటూరు జిల్లా.